

Folklór jako významný socializační prvek v regionu Mikulovsko

Monika Kubíčková

Bakalářská práce
2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Institut mezioborových studií Brno

akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Monika KUBÍČKOVÁ**
Osobní číslo: **H108149**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Folklor jako významný socializační prvek v regionu Mikulovsko**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovědního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce. S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- na význam folklóru v současné společnosti,
- na to, jaký důraz je na folklór kladen v různých historických obdobích;
- na tradice typické pro náš region, jak se náš region prezentuje, folklórní akce v našem regionu;
- na to, jaké místo má folklór v rodině, rodinné rituály, genderové rozdělení rolí;
- na podporu folklóru státem, naše tradice uznávané ve světě, ekonomický význam pro společnost či jedince, podnikatelské záměry spojené s folklórem;
- na potřebu zachování a předávání tradic a budoucnost folklóru.

Součástí bakalářské práce bude výzkum zaměřený zejména na zjištění vazby mezi folklórem a společenským životem v regionu Mikulovsko, a dále pak na zjištění, do jaké míry participace jednotlivců na uchování tradic ovlivňuje kvalitu života v tomto regionu.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Kroniky, Regionální deníky.

Florenc, Václav. Autentický a stylizovaný folklór jako fenomén kulturního života současné vesnice. Praha: Academia, 1983.

Keller, Jan. Nejistota a důvěra, aneb, K čemu je moderní době dobrá tradice. Praha: Sociologické nakladatelství, 2009.

Maříková, Iva. Rodina a kulturní život společnosti: závěrečná zpráva o řešení výzkumného úkolu. Praha: Ústav pro výzkum kultury, 1979

Možný, Ivo. Rodina a společnost. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006.

Možný, Ivo. Sociologie rodiny. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002.

Rauscher, Anton. Znovuobjevení rodiny. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1996.

Vondrušková, Alena. České zvyky a obyčeje. Praha: Albatros, 2004.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.

Katedra sociální pedagogiky

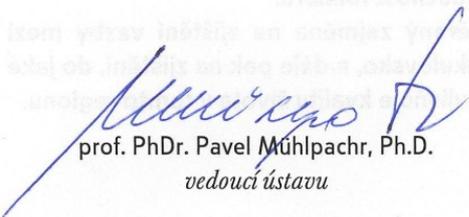
Datum zadání bakalářské práce:

16. března 2012

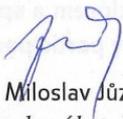
Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2013

V Brně dne 16. března 2012

prof. PhDr. Pavel Múhlpachr, Ph.D.
vedoucí ústavu

PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

MONIKA KUBICKOVÁ

Jméno, příjmení studenta

V Brně 5. 4. 2013

Podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělčně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce poukazuje na význam folklóru v dnešní společnosti. Přestože zvyky a tradice ztratily svoji původní podobu, zůstávají významným článkem socializace jedince. Cílem sociální pedagogiky je mimo jiné usměřovat jedince k hodnotnému využívání volného času, odstraňovat sociální izolaci člověka ve společnosti. Folklór a aktivity s ním spojené tyto podmínky plní, nač poukazují výsledky výzkumné části práce.

Klíčová slova:

Folklór, kultura, socializace, mikroregion, tradice, rodina, volný čas, Mikulovsko.

ABSTRACT

My bachelor's work deals with the meaning of folklore in the present society. In spite of the fact, that traditions have lost their original resemblance, they still remain a very important part of an individual's socialization. The aims of social pedagogy, besides other things, are to direct individuals to make good use of their free time and to remove human's isolation in the society. Folklore and activities linked to it, fulfil these conditions as pointed out in the research part of my bachelor's work.

Keywords:

Folklore, culture, socialization, microregion, tradition, family, leisure, Mikulovsko.

Na tomto místě bych chtěla poděkovat doc. PhDr. Miloslavu Jůzlovi, který mi věnoval svůj čas a inspiroval mě svými věcnými připomínkami.

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 SOCIALIZACE	11
1.1 VYMEZENÍ POJMU SOCIALIZACE	11
1.2 SOCIALIZACE PROSTŘEDÍM.....	12
1.3 RODINA JAKO VÝZNAMNÝ SOCIALIZAČNÍ ČINITEL.....	14
2 FOLKLÓR	17
2.1 FOLKLÓR A JEHO PROJEVY JAKO SOUČÁST KULTURY SPOLEČNOSTI	17
2.2 KROJE A JEJICH HISTORIE	20
2.3 OSOBNOSTI FOLKLÓRU	25
2.4 MÉDIA A FOLKLÓR	35
3 FOLKLÓR V MIKROREGIONU MIKULOVSKO	39
3.1 OBEC BŘEZÍ A JEJÍ HISTORIE.....	39
3.2 MIKULOV A JEHO HISTORIE	43
3.3 VINAŘSTVÍ JAKO SOUČÁST FOLKLÓRU NA MIKULOVSKU	46
3.4 FOLKLÓRNÍ A KULTURNÍ AKCE NA MIKULOVSKU.....	48
3.5 NÁRODOPISNÉ SOUBORY	55
II PRAKTICKÁ ČÁST	62
4 VÝZKUM	63
4.1 STANOVENÍ CÍLŮ A VÝZKUMNÝCH PROBLÉMŮ	63
4.2 METODIKA ŠETŘENÍ A ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT.....	63
4.3 ANALÝZA A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU.....	64
ZÁVĚR	70
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	72
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	75
SEZNAM OBRÁZKŮ	76
SEZNAM TABULEK	78
SEZNAM PŘÍLOH	81

ÚVOD

V dnešní době, kdy ubývá přirozených kontaktů mezi lidmi, se jeví folklór jako významný socializační prvek. Ve své práci nahlížím na folklór jako na znovuobjevený element začleňování se do společnosti. Folklór je projevem kultury společnosti a neustále se vyvíjí. Stejně tak socializace je proces, který se neustále vyvíjí a nikdy není ukončen. Moje práce se zabývá postupem socializace jednotlivce a charakterizuje významné socializační činitele tohoto procesu. Prvotní proces socializace probíhá v rodině. Děti si sociálním učením osvojují své role ve společnosti, seznamují se se systémem hodnot a to i hodnot kulturních. Je nezbytné, aby poklady naší lidové slovesnosti zůstávaly v rodině. První říkanky, básničky a pohádky slyší děti poprvé od rodičů. Rodinné prostředí, záliby rodičů, jejich podoba a frekvence jejich uskutečnění ovlivňují formování osobnosti a socializaci jejich dětí. Je nesporné, že kulturní úroveň rodiny má vazbu na minulost, neboť tradice jsou předávány z generace na generaci. Velmi významným činitelem se jeví rovněž prostředí, propojení s regionem, kde lidé vyrůstají a žijí. Lidové tradice bývají nejživější tam, kde je silné pouto mezi krajem a jeho obyvateli.

Ve své práci chci poukázat na vliv folklóru na socializaci v mikroregionu Mikulovsko. V tomto regionu, stejně tak jako na celé jižní Moravě má folklór velmi bohatou tradici. Ve své práci představím Mikulovsko jako kraj, který si své tradice udržuje a snaží se je zpopularizovat a přiblížit lidem. Presentují zde nové, další pole působnosti folklóru v naší společnosti, která se ocitla v nových socioekonomických poměrech. Společenským fenoménem dnešní doby jsou velké folklórní akce, kde se potkávají lidé všech generací a zájmů. Také medializace folklóru a lidové kultury vůbec je jedním z aspektů, který ovlivňuje společenský život v našem regionu. Globalizační tendence, které se objevují v současné české společnosti, vedou k podpoře kulturních tradic a k hledání národní identity a regionálních specifíků. Na jižní Moravě je to především vinařství a s ním spojené společenské akce. Dochází také k rozvoji gurmánských akcí, které prezentují tradiční jídla našich předků. Některé z těchto akcí jsou finančně podporovány státními institucemi, což svědčí i o zájmu státu na udržení našeho národního bohatství, čímž folklór nepochybně je.

Cílem mé práce je poukázat na to, jak folklór pomáhá lidem zapojit se do společenského dění. Tradice a zvyky se nadále uchovávají i přesto, že již ztrácejí svou původní podobu. Do lidové kultury jsou vnášeny liberalizující tendence, čímž ovšem folklór získává jiný

rozměr. V případě humoru může taky ulehčit sociální tlaky. Práce má poukázat na to, že různé rituály, vycházející z tradic nás provázejí celým životem. Ve folkloru je obsažena naše národní historie, tradice a zvyklosti. Tyto jsou předávány různými formami. Ve své práci budu rozebírat jednotlivé formy folklóru tak, jak ovlivňují život v našem regionu. Cílem mé práce je prokázat, že folklór v našem mikroregionu významně přispívá k socializaci jednotlivců i skupin a rovněž má značný vliv na trávení volnočasových aktivit v rodině. Za pomoci folklóru je v některých rodinách určován výchovný cíl, směr jakým chtějí rodiče dítě vychovat. Důležitým je výsledek konání, který je viditelný předáním tradice v rodině. Nejedná se pouze o intimní chvílky strávené učením písniček a říkanek, ale jde třeba i o poznání řemesla, či nějaké jiné dovednosti předávané v rodině. V neposlední řadě pak chci ukázat na to, jak folklór lidí sdružuje. Setkávají se v různých zájmových kroužcích a organizují různé společenské akce. Přestože se již striktně nedržíme ustálených průběhů tradičních zvyků, folklór v nějaké podobě je stále součástí kulturního a společenského života v našem regionu.

Práce je rozdělena na dvě části. Teoretická část je tvořena třemi kapitolami. Čtvrtá kapitola je věnována praktické části – výzkumu, který byl prováděn formou polostrukturovaného rozhovoru.

V teoretické části budu vycházet z nastudované literatury, dokumentů, regionálních periodik a kronik. Vyzdvihnout chci zejména kulturní a společenské akce v regionu Mikulovsko. Dále pak prezentuji participaci jednotlivců a menšin na uchování tradic v našem mikroregionu.

V empirické části je prezentován výzkum jednotlivců, jejich volnočasové aktivity a kvalita těchto aktivit. Dále pak to, do jaké míry snaha jednotlivců na uchování tradic ovlivňuje kvalitu života ve společnosti i v rodině.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 SOCIALIZACE

Pojem socializace je důležitým fundamentem pro moji bakalářskou práci. V průběhu socializace si člověk sociálním učením osvojuje normy, hodnoty a kulturu společnosti a učí se sociálním rolím. S ohledem na zvolené téma se zaměřím na vliv prostředí a rodiny na socializaci jedince.

1.1 Vymezení pojmu socializace

Socializace je celoživotní dlouhodobý proces, v jehož průběhu dochází k zařazení jedince do společnosti. Je to posloupnost změn, kterým se lidé učí ve společnosti žít (Holý, 2005). Lidé přicházejí na svět jako biologické bytosti, ze kterých se postupem času vlivem socializace stávají bytosti kulturní. Vznik osobnosti jedince začíná v období tří let, s uvědomováním si vlastního já a končí plnohodnotným fungováním ve společenství dospělých. Jde o celoživotní proces, kdy si jedinec mimo jiné osvojuje rozsáhlé kulturní bohatství svého národa a ujasňuje si hodnotový systém a společenské normy dané společností. Podstatou socializace jsou jednak lidské potřeby a instinkty, jednak vliv jazyka, kultury a společnosti. Jedinec je formován tlaky společnosti, adaptuje se požadavkům společnosti. Dochází k přizpůsobení, tedy postupnému zespolečnění, kdy se člověk musí vyrovnávat se sociokulturními podmínkami. Stává se z pasivního pozorovatele aktivním jedincem, který si osvojuje jednotlivé podoby a druhy společenských mechanismů. Podstatná je socializace učením se sociálním rolím, přebíráním sociálních rolí v určité společnosti (Holý, 2005). V tomto procesu hraje důležitou roli výchovná činnost, tedy záměrné ovlivňování, které je ve shodě s kulturně společenskými normami. Čačka přirovnává výchovnou práci k pěstitelské činnosti. Nestačí, že je „kvalitní sadba a zkušený zahradník“, činnost ovlivňuje i řada činitelů, jenž ovlivnit nelze. Důležité je rovněž postupné zvyšování odolnosti jedince (Čačka, 2000).

Socializace jedince probíhá v určitém sociálním prostředí. Zásadní roli v socializačním procesu hraje mikroprostředí, zejména rodina, která předává sociální vzorce, normy chování, hodnotové systémy. V rodině se jedinec učí sociálním rolím, utváří si hodnotový žebříček. Kulturní hodnoty a tedy i folklór se předává z generace na generaci. Kultura je jedna z hlavních kategorií v sociologickém myšlení a zkoumání. Člověk je kulturou ovlivňován a sám kulturu ovlivňuje. Vše co lidé v rámci života ve společnosti k přírodnímu prostředí připojili, tvoří kulturu dané společnosti (Kraus, 1998). Člověk se

socializací stává bytostí společenskou, sociální a kulturní. Smyslem socializace je tedy polidštění jedince a jeho plnohodnotné začlenění se do společnosti.

1.2 Socializace prostředím

Prostředí je určitý prostor, objektivní realita. Konkrétní prostředí významně ovlivňuje chování jedince. Podle Krause prostředí člověka zahrnuje vedle hmotných předmětů nezbytné vztahy, tedy vedle materiálního systému duchovní systém, tj. prvky jako věda, umění, morálka apod. (Kraus, 1998). Existují různé typologie prostředí. Jednou z nich je velikost prostoru. Podle velikosti prostoru členíme prostřední na:

- makroprostředí, kde se vytváří podmínky pro existenci celé společnosti,
- regionální prostředí – prostor v životě širší sociální skupiny na rozsáhlejších území uvnitř společnosti,
- lokální prostředí – prostor spojený s bydlištěm – obec, část města,
- mikroprostředí – bezprostřední prostor kolem jedince.

Podle povahy dané oblasti můžeme rozlišovat prostředí městské, velkoměstské a venkovské. Podle charakteru pak lze členit na prostředí společenské, kulturní a přírodní. Přírodní prostřední je živá příroda, tj. fauna a flora a neživá příroda, tj. vesmír, horniny, nerosty, vody a vzduch, které tvoří životní prostředí. Z hlediska velikosti prostoru je ve společenském procesu zajisté nejvýznamnějším mikroprostředí, které působí bezprostředně a velmi intenzivně. Sociální rovinu pak nejlépe vystihuje lokální prostředí, jak uvádí Kraus ve svém pojednání Sociální aspekty výchovy (1998). Významnou se jeví i geografická poloha a klimatické podmínky. To je možno popisovat z hlediska jazyka či nářečí, tradic, obyčejů, popř. činnosti kulturních sdružení a institucí. Důležitý je i společensko-kulturní charakter té dané lokality, to jaký je zde celkový kulturní život. Každá lokalita je protkána formálními vazbami, např. mezi učitelem a rodiči, a pak těmi méně formálními, třeba sousedskými, až po ty důvěrnější, přátelské a příbuzenské. Konkrétní prostředí silně působí na jednání jednotlivce a mocně se podílí na rozvoji jeho osobnosti. Jednání osob se mění podle toho, jak střídají prostředí. Jinak se chovají v práci, jinak mezi sousedy, jinak třeba na úřadě.

Rozdíl je mezi prostředím venkovským a městským. Již ve středověku bylo městem v pravém smyslu jen město královské. Obyvatelé města byli občany svobodnými, zatímco poddaní na vesnici byli vázání robotními povinnostmi, takže svobodní nebyli (Frolec, 1984).

Politické, ekonomické a společenské změny v 19. století zapříčinili i rozvoj kulturního života. Zlepšilo se ekonomické postavení sedláků na vesnici a narostlo selské sebevědomí. Sedláci se chtěli co nejvíce přiblížit měšťanům a to jak kulturně, tak společensky (Frolec, 1984). Po pádu Bachova absolutismu se probouzí národní život. Lidé ve městech se chtějí bavit a pořádají taneční zábavy či divadelní představení. Tyto tendence se objevují i na vesnici. Vznikají různé spolky, jejichž členové se podílejí na organizované zábavě. V roce 1862 byla v Praze založena tělovýchovná jednota Sokol a jednoty Sokola se začaly zakládat po celé zemi (Frolec, 1984). TJ Sokol byla zřízena rovněž v obci Březí a stejně tak sbor dobrovolných hasičů. Členové sboru dobrovolných hasičů patří dodnes k tradičním organizátorům kulturních a společenských akcí v obcích a ve městech. Činnost čtenářských spolků vedla ke zřízení knihoven. V naší obci má tradici Spolek pro občanské záležitosti, který organizuje společenský život v obci a zasazuje se taktéž o socializaci starších občanů v obci pořádáním různých akcí pro seniory.

V současné době jsou podmínky v prostředí městském a venkovském téměř vyrovnané, některé rozdíly jsou však stále patrné (Frolec, 1984). Větší část obyvatel vesnice dojíždí za prací do města a svým pracovním zaměřením nemají s venkovem nic společného. Je velká mobilita a to i přes to, že opět začíná ubývat prostředků hromadné dopravy na vesnicích. V dnešní době je obvyklé, že je v rodině nejméně jedno vozidlo. Rozdíl je v kupních možnostech a ve službách. I když i zde je nutno poukázat na určitý vývoj k lepšímu. Kupříkladu v naší obci, která má cca 1 600 obyvatel jsou dva obchody se smíšeným zbožím, jedna specializovaná drogerie, obchod s nábytkem a obchod nabízející vinařské potřeby a produkty. Služby na vesnici obvykle bývají na nižší úrovni, ale vždy záleží na představitelích obce, jak se dokáží o své obyvatele postarat. V naší obci je lékař, knihovna, koupaliště. Obec se také pyšní krytou sportovní halou, kterou v zimě navštěvují zájemci z blízkého Mikulova, například tenisté. Podstatný rozdíl není ani v celkovém stylu života. Na malém městě, stejně tak na vesnici jsou možnosti zaměstnání omezené. V dnešní době si však kvalitním zaměstnáním není jistý ani obyvatel velkého města. Velké město sice nabízí více pracovních příležitostí, o tato je ovšem daleko více zájemců. Stává se tak, že zatímco obyvatelé vesnic a malých měst dojíždí za prací do velkého města, obyvatelé velkého města dojíždí za prací do města menšího. V městě Mikulov kupříkladu sídlí několik zahraničních firem, do kterých dojíždí kvalifikovaní pracovníci ze vzdálenějších měst. Nicméně tyto firmy poskytují pracovní příležitost i obyvatelům okolních obcí. Co se týče kvality základního vzdělání, lze polemizovat o tom, zda je

kvalitnější vzdělání na menší venkovské škole, kterou disponuje i naše obec, či na velké škole městské. Víím, že venkovská škola, či školka bojuje více s finančními prostředky, nicméně není tak anonymní jako velká škola ve městě. Anonymní škola poskytuje více prostoru například k šikaně. Děti ve městech bývají obecně také méně pod dohledem rodičů. Jde o příčiny subjektivní, jako je například adaptace na nové bydliště či bezejmennost sousedů (Kraus, Poláčková 2001). V obcích jsou děti více pod dohledem dospělých, je zde mnoho starousedlíků, rodiny se navzájem znají, nebo jsou v nějakém příbuzenském poměru. V současné době je trendem rozšiřování obcí a mnoho městských obyvatel se stěhuje na vesnici. Může se stát, že nový obyvatel vesnice se začlenit nechce, nebo jej stávající obyvatelé mezi sebe nepřijmou. Přestože nás, jako nové obyvatelé obce starousedlíci mezi sebe přijali, zůstali jsme pro ně přistěhovalci. Což nám ovšem nebrání zapojit se do bohatého kulturního života v obci. Právě propojení kulturního a společenského je na vesnici více patrné. Z mého výzkumu vyplývá, že je to dáno jednak omezenými možnostmi jiných aktivit a také snahou obyvatelů sdružovat se.

1.3 Rodina jako významný socializační činitel

Rodina je malá sociální skupina, která je společensky schválenou normou. Jejím základem je pár, muž a žena, kteří žijí v nějaké formě manželství či partnerství a nejméně jedno dítě. Její členové spolu bydlí a spolupracují mezi sebou v rámci společensky uznávané dělby práce (Kraus, 2008). V rodině probíhá důležitá část socializace. Rodina je nositelem vlivu dané kultury, jejím cílem je seznámit dítě s příslušným kulturním prostředím a naučit se v něm orientovat (Kraus, Poláčková, 2001). Rodina je důležitým článkem sociální struktury a její základní funkcí je zejména reprodukce, výchova a již zmíněná socializace. Rodina tedy vytváří předpoklady pro naplnění funkce biologické, výchovné, socializační, ekonomické a především emocionální.

V povědomí lidí je rodina společenství rodičů a jejich dětí. Z tohoto důvodu vždy měla významnou pozici v právní, kulturní a křesťanské tradici národů. Učení církve vidí jedinečnost rodiny v původních souvislostech. Pro rodinu je důležitý jednotný a nezrušitelný manželský svazek. V teologické tradici je úkolem manželství předávat sociální hodnoty, způsoby chování, ale především je to péče o děti a jejich rozvoj (Rauscher, 1996). V tradiční společnosti v 19. století byl největší autoritou otec, který předával pomyslné žezlo synovi. Členové rodiny spolu žili a pracovali, rodinný život byl úzce spjat s hospodářstvím. Rodina udržovala kontakty s lidmi stejného, či vyššího

postavení a tomu se podřizoval i výběr partnera. Rodiče byly pro děti vzorem (Frolec, 1984). Model z generace na generaci působil i výchovně, staršinové rodu byli garanty moudrosti a zkušenosti.

Dnes se preferuje mládí. Pozornost se soustřeďuje na úspěch, vzdělání a vysoký pracovní výkon. Došlo ke změně hodnotového systému, vzrůstá honba za ekonomickým standardem. Přibylo rodin, kde se členové téměř nepotkávají. Souvisí to s životním tempem současné společnosti. Pracovní aktivity zabírají daleko více času než dříve. Rozvoj médií způsobil, že členové rodiny se ve volném čase věnují televizi, či internetu a nemají potřebu spolu hovořit. Ubylo času na relaxaci, rodičové jsou ve stresu, podráždění, přetížení a na děti jim nezbývá prostor. Stává se pak, že rodiče kompenzují dětem svůj čas poskytováním materiálních prostředků. Toto se pak promítá do hodnotového žebříčku. V dnešní době je běžným dvoukariérové manželství. Důsledkem dvoukariérového modelu rodiny bývá často rozpad rodiny. Naše republika patří k zemím s nejvyšší rozvodovostí (Kraus, 2008). Kromě rozvodových rozepří se objevují případy závislosti některého člena na drogách, alkoholu či hracích automatech. S těmito problémy úzce koresponduje otázka volnočasových aktivit v rodině.

Každá rodina má svůj specifický styl života. Tento souvisí s hodnotami a ideály předávanými z generace na generaci. Kvalita volnočasových aktivit má souvislost s hodnotovým systémem jedince a jeho rodiny. U většiny volnočasových aktivit existuje mezigenerační souvislost. Jiné požadavky na trávení volného času má předškolní dítě a jiné adolescent (Kraus, Poláčková, 2001). Důležitá je intenzita kulturních zájmů rodičů a tradice v rodině. U některých zájmů kulturní povahy, jako je třeba hraní na hudební nástroj, může jít o rodinné dědictví. Rovněž návyky z dětství ovlivňují rodiče při výchově dětí. Ve své práci předkládám příklady trávení volnočasových aktivit v různých národopisných souborech a spolcích. Z uskutečněného výzkumu je zřejmé, že jedinec bývá směřován k trávení volnočasových aktivit v první řadě rodiči. Úkolem rodiny je výchova osobnosti a tu je potřeba utvářet. Životní postoj, způsob myšlení a zkušenosti rodičů, sourozenců, kamarádů, přátel, ale i výchovných pracovníků jsou nesmírně důležité pro rozvoj jedince. Pokud je v rodině vzájemná snaha, mohou růst názory a sociální hodnoty (Raucher, 1996).

Jednou z funkcí rodiny je sociálně-psychologická podpora jejích členů. Rodina vytváří specifické sociální klima, dává svým členům pocit, že je uznáván v tom, co dělá, dává mu dojem sounáležitosti. Rodina je pro jedince opěrným bodem a dobré zázemí v rodině vede

k rozvíjení dalších sociálních kontaktů (Kraus, Poláčková, 2001). Různé folklórní spolky a sdružení podporují komunikaci mezi lidmi a zároveň vedou k začlenění jedince do společnosti. Vyplnění volného času aktivitou spojenou s folklórem se mi jeví jako hodnotný jev, který vede jedince k zájmu o kulturu národa. Rodiče či prarodiče zabývající se folklórem vedou k pokračování v tradici děti a vnuky. Existují celé generace rodin, které se aktivně podílejí na dění spojené s folklórem či kulturním životem jako takovým. Nalézt vlastní aktivní náplň života je jedním z poslání socializace a folklór je významným prvkem, který jedince k tomuto cíli může směřovat.

2 FOLKLÓR

Folklór byl vždy součástí naší společnosti, byť si to mnohdy neuvědomujeme. Reprezentuje různorodé projevy. Některé v průběhu let zanikaly, jiné se přizpůsobovaly v důsledku času a prostředí, ve kterém lidé žili a pracovali. V současnosti dochází k obrodě lidového folklóru, vznikají nové folklórní soubory a skupiny, které se snaží o obnovu zvyků a tradic. Ve své práci popisují rovněž záslužnou práci osobností folklóru, které se zasloužili o uchování našich národních tradic.

2.1 Folklór a jeho projevy jako součást kultury společnosti

Folklór je součástí kultury dané společnosti. Kultura je jedním z hlavních pojmů v sociologickém myšlení a zkoumání (Holý, 2005). Vzniká činností člověka a společnosti. Je velmi složitým společenským jevem, je proměnlivá a neustále se vyvíjí. Odráží se v ní vztahy člověka a společnosti k okolnímu světu přírodnímu i společenskému. Je rovněž prostředkem procesu výchovného. Kulturní dědictví i kultura stávající nepředává pouze vědomosti, ale také normy, pravidla chování a hodnoty (Kraus, Poláčková, 2001). Charakteristickými znaky kultury je to, že je naučená, je výsledkem lidské činnosti, tedy dílem kolektivním. Přenáší se z generace na generaci a je schopna se přizpůsobit změnám. Jednou z funkcí kultury je to, že slouží k socializaci člověka. V sociologickém pojetí zahrnuje způsoby chování, normy, tradice, rituály aj., které jsou pro určité sociální a etnické skupiny typické (Kraus, Poláčková, 2001).

Zájem o folklór se v českých zemích začal objevovat na přelomu 18. a 19. století. Souvisí s národním obrozením, kdy lidé začali hledat ve folklóru národní hodnoty a kultura se stala vzorem a podstatou národního umění. Od začátku 19. století se začaly sbírat materiály související s folklórem a vznikaly první sbírky básní, pohádek a pověstí. Nastal čas badatelů, sběratelů, etnografů. Etnografie neboli národopis je vědní obor, který se zajímá o lidové zvyky, kroje, hudbu a jiné folklórní projevy. Etnografické přístupy jsou rovněž přínosem pro sociální pedagogiku. Využívají metody pozorování, sběru dat, zaznamenávají rozhovory samotných aktérů. Jejich východiska pak vedou k pochopení specifík zkoumané skupiny (Kraus, Poláčková, 2001). Folklór souvisí s tradicemi, které mají podobu určitých rituálů. Rituály lidské jednání doprovází a pomáhají lidem v komunikaci. Lidé si dříve u společných ceremonií uvědomovali svoji sounáležitost,

upevňovali se vztahy mezi jedince. Ani dnešní člověk se bez rituálů neobejde, jedná se o opakování něčeho, co se již osvědčilo. Vznikají nové rituály a nové tradice. Tradice jsou důležitým prvkem společenského a kulturního života, jsou pilířem mezi přítomností a minulostí (Frolec, 1983). Pomáhají formovat a upevňovat mezilidské vztahy.

Lidové tradice v mikroregionu Mikulovsko a na jižní Moravě vůbec jsou rozmanité a bohaté. Projevy folklóru jsou zde patrné na každém kroku. Rozvíjejí se zejména na bázi scénického, slovesného a výtvarného vyjádření a vedou k podpoře národních tradic a specifík daného kraje. Jednou z forem folklóru je vyprávění pohádek a legend, tedy forma slovesná. Veselé a poučné příběhy z příhraničních obcí poblíž Mikulova popisuje útlá knížka autora Františka Žaluda (1944-2008) z Dobrého Pole *Na každém šprochu*. K sepsání těchto příběhů inspiroval autora a jeho kamarády Zdeněk Galuška a ostatní lidový vypravěči, kteří byli taktéž aktivními obdivovateli krásy lidové mluvy a hloubky duše prostého moravského člověka. Kniha je psána dialektem pocházejícím z nejjihnější části Jižní Moravy, tedy Mikulovského mikroregionu. Tato část Moravy byla po válce opuštěna původním obyvatelstvem a dosídlena obyvatelstvem novým, z různých koutů republiky. Mísil se zde tedy dialekt zastoupený Valašskem, Moravským Slováckem, Podlužím a původním Chorvatským obyvatelstvem (Žalud, 2012). Knižka je humornou sondou do života obyvatel kraje z okolí Mikulova a dokladem jazykového projevu tohoto regionu. Z historie Mikulovska a příhraničí vychází Tajemné pověsti kraje pod Pálavou a Weinviertelu mikulovské autorky Iliny Salajkové. Z oblasti Pálavy a sousední rakouské oblasti Weinviertel existuje mnoho pověstí, které popisují tajemné události. Pověsti se vztahují pokaždé k nějakému místu, městu, vesnici, hradu či zřícenině z tohoto kraje, některé se váží k řece Dyji, která krajem protéká. Je zde kupříkladu pověst, která prozrazuje, kde se v našem kraji vzala vinná réva (www.tajemnepovesti.cz).

Vinohradnictví má v našem kraji dlouhou tradici a to se projevuje i v hudebním projevu folklóru. Lidové písničky z jižní Moravy opěvují vinohrady i vínko, které dávají (*Vinohrady, vinohrady, dobré vínko dáváte*). Také se v nich vyznává k lásce k rodné zemi a k tomu, že každý se rád vrací z ciziny domů (*Morava krásná zem, tam jsem byl já zrozen*). Každá vesnice měla dříve své vynikající zpěváky. Byly to osobnosti, kterých si ostatní vážili pro jejich kulturní vyspělost. Vynikali dobrou pamětí, hudebním i literárním nadáním. Jejich posláním bylo uchovávat tradičního repertoáru, jeho obohacování o nové přírůstky a předávání dalším generacím (Pajer, 1990). Jednou z těchto osobností je Alois Kubíček z Kelníka, který inspiroval Jiřího Pajera k vydání *Záleského zpěvníku*.

Písničky dokresluje komentář zpěváka, který dokumentuje život na vesnici tak, jak si jej pamatuje od dob svého dětství. Z písní a komentářů je patrná družnost jednotlivců, která se projevovala při práci i ve chvílích volna.

„Doma sme hodně zpívávali, nejvíc s rodičama, když se u nás drhlo péří, nebo aj při jiných příležitostech. Já sem zpíval s nejstarším bratrem a potom s tema mladšíma. Když sme pracovali na poli, zpívali sme třeba celý půlden. Když sme vozili fůry sena nebo obilí, zpívali sme na fůrách. Tak si vzpomínám, že když sme jednů jeli z Lánů, vezli sme obilí s nejstarším bratrem Frantú, už večer, už svítíl měsíček, zpívali sme písničku:

*Za hory, za doly
Měsíček se bělá,
ráda bych věděla,
co můj milý dělá.*

A všechno, co se dělo okolo, nás inspirovalo k tomu, abysme na toto téma zpívali.“

(Alois Kubíček, in Pajer, 1990, s. 29)

S bohatou historií Mikulova seznamují členové Divadelního spolku Mikulov. Tato dramatická forma folklóru čerpá náměty z dávných časů. Spolek také prezentuje historické osobnosti Mikulova při různých akcích. Při kostýmových procházkách městem nabízí poučení, zábavu a zpestření pobytu turistům. Folklórní soubory jsou v Mikulově zastoupeny různými žánry. Cimbálové muziky Kasanica a Klaret čerpají písně převážně z oblasti Slovácka a jsou vhodným doplněním koloritu vinného sklípku. Zájemce o lidovou kulturu od útlého věku až do stáří sdružuje národopisný spolek Pálava. Zajímavostí také je, že prezentují lidovou kulturu moravských Chorvatů (www.mikulov.cz).

V mojí práci se budu snažit nastínit rovněž fenomén multikultury a akulturace. Mikulov bylo vždy městem multikulturním. Kromě projevů chorvatské kultury se v Mikulově a okolí mísili i kultury židovská a habánská. V současnosti je zde zastoupena rovněž kultura romská. Romská komunita v Mikulově dala vzniknout souboru Romenstudio. Tento soubor vznikl mimo jiné pro to, aby vyplnil čas romské mládeže a prezentoval tradiční romské obyčeje. Tradiční jídla této komunity pak můžete ochutnat na gastronomických akcích, které v Mikulově pravidelně probíhají.

O tom, že v Mikulově je snaha o zachování obyčejových tradic se mohou přesvědčit i návštěvníci tohoto mikroregionu. Zdejší obyvatelé zvou k návštěvě lidových slavností,

jako jsou fašanky, košty, besedy u cimbálu, folklórní festivaly nebo krojové hody. A právě kroje, které jsou dokladem zručnosti zdejších švadlen, krajkářek a vyšivaček jsou rovněž projevem folklóru našeho mikroregionu.

2.2 Kroje a jejich historie

Život jedince, jeho společenské postavení se mění, opouští jednu skupinu a vstupuje do jiné, přechází z jedné životní etapy do druhé. Zatímco v dnešní společnosti zůstává postavení jedince ve společnosti skryto, lidový kroj podával zprávu o společenském zařazení a stavu na první pohled. Profesor pražské Karlovy univerzity, Petr Bogatyrev, v roce 1937 vyjmenoval téměř dvacet funkcí lidového kroje. Mezi nimi například funkci etickou, věkovou, sociálně pohlavní, regionální, morální, majetkovou, národní aj. (Staňková, Baran, 2004). Kroj prošel několika vývojovými fázemi, ale ve své podstatě se uchoval až do dnešní doby. Přesto i on se v minulosti měnil a mění se i v současné době. Přizpůsobuje se vytříbenosti svého nositele. Kroj nebyl nikdy uniformou, nositelé si tradiční oděv přizpůsobovali vlastnímu vkusu s ohledem na sociální postavení a věk jednotlivce. Nenašli bychom v jednu chvíli na jednom místě dvě osoby ve stejném ošacení. Jak uvádí ve své publikaci Jan Kružík (Kružík, 1997) ještě na začátku 20. století bylo na Podluží běžné se oblékat do krojů. Tento zvyk ale omezil rozvoj průmyslu a odchod za prací do měst. Kroj se později začal používat častěji pouze ve sváteční dny. Dnes už zřídka uvidíme někoho v kroji. Existuje jen několik málo oblastí, například Kyjovsko, Velké Bílovice, kde v pozůstatku kroje chodí nejstarší ženy. Je ovšem zřejmé, že dochází k rozmachu v pořizování nových slavnostních krojů. Souvisí to s rozvojem zájmové umělecké činnosti a je to rozhodně důkazem snahy zachovat odkaz předků. Kroj se ustavičně vyvíjí a je potřeba upozornit na změny, které mají vliv na uchování krojů, ať už je to nedostatek materiálu nebo úbytek lidových umělců, ale i určitá módnost, které podléhá. Kroj vždy patřil k hlavním částem kultury, jako oděv charakteristický pro určitý kraj, dobu či společenství. Vypovídá mnoho o životě, názorech a umění společnosti, je přirozenou a citlivou součástí kultury venkova minulých generací.

Historie krojů sahá do 18. století, na Vídeňský dvůr Marie Antoinetty, kdy je zmiňována „hanácká opera“. Zde se využívali kroje ve šlechtickém prostředí, kde bohatí Hanáci s krojem rokokového rázu, byli příkladem venkovského lidu. V době osvícenství se v Rakouské monarchii dokonce kroje dostávají do úředních spisů.

Dochází k tzv. Guberniálnímu sběru písní, který je organizován rakouskou státní správou v prvních dvou desetiletích 19. století (Langhamerová, 1994). Důvodem k tomuto počínu bylo sehnat fakta, čili „vědět více o lidu, kterému se má s úspěchem vládnout“. Další zmínky jsou o krojovaných družinách, které se sjížděly na českou korunovací císaře Leopolda II. Taktéž k oslavám korunovace císaře Ferdinanda V., který se stal v roce 1836 českým králem, patřilo velká shromáždění venkovanů. Tito se sjeli z celého českého království ve svatebních a svátečních krojích. V záznamech o této lidové korunovační slavnosti byl rovněž tanec moravských Chorvatů – chorvatská vrtěná (Vrbková, 2007).

Významnou dokumentací tradičních oděvu jsou první studie, které vychází z těchto materiálů (Langhamerová, 1994). V roce 1837 vznikla litografie Wilhelma Horna, která byla uvedena v grafickém albu *Mährensausgezeichnete Volkstrachten*. Zde je prezentováno nejstarší ikonografické ztvárnění hanácko-slováckého kroje, zachycující stárka a stárku z panství Klobouky (Vrbková, 2009). Vzhled krojů hanáckých Slováků zachytili ve své románové kronice *Rok na vsi bratři Mrštíkové*, či etnografka Augusta Šebestová ve své národopisné studii *Lidské dokumenty*. Významným dokumentaristou zachycujícím život moravských Chorvatů na Mikulovsku je Otmar Ruzicka. Podstatné jsou rovněž beletristické postřehy o krojích Boženy Němcové z Domažlicka, Karolíny Světlé z Podještědí, odborné a sběratelské práce K. J. Erbena. V neposlední řadě musím vyzdvihnout malířské studie moravských krojů od Josefa Mánesa. Všechny tyto díla jsou významnou složkou kulturního dědictví naší společnosti (Langhamerová, 1994).

Ve vývoji tradičního oděvu byl předělem revoluční rok 1848, kdy docházelo k vrcholnému vývoji krojových součástí. Po zrušení roboty došlo k velkým proměnám života na venkově. Tradiční oděv nahradilo městské šatstvo. Na druhou stranu se zvyšovala reprezentativnost a estetická stránka kroje. Kolem roku 1900 se začínají některé součásti kroje odkládat. Pro běžnou denní potřebu se tradiční lidový oděv nosil do první světové války, poklesla svátečnost kroje. Ve třicátých letech 20. století mají na svatebních fotografiích kroje pouze nevěsty. Funkci užitnou postupně nahradila funkce estetická. Sváteční kroje se ponechávaly jen pro slavnostní příležitost. V 19. století se objevují první muzejní spolky a první sběratelé lidového umění. Kroje byly součástí expozice na jedné z prvních pražských výstav na Střeleckém ostrově, která se konala v roce 1880. V roce 1891 se pak na Všeobecné jubilejní výstavě v roce 1891 v Praze objevuje expozice Česká chalupa a poté následuje Slovenská národopisná a hospodářská výstava v Hodoníně v roce 1892, kde byly prezentovány i kroje a krojové součásti. Vznikají rovněž skanzeny,

muzea v přírodě (Langhamerová, 1994). Zde se rovněž můžeme s krojem, jako dokladem našeho folklóru setkat.

V národopisné oblasti Slovácko se kroj dochoval na poměrně velkém území nejdéle z celé České republiky. Několikrát za rok, např. o hodech se kroj v nejzdobnější, slavnostní formě stále nosí. Oblast Slovácko se dělí na několik menších oblastí – Kopanice, Hornácko, Dolňácko a Podluží. Ke Slovácku je nově přiřazována i oblast Podpálaví v okolí Mikulova, kde došlo po druhé světové válce k odsunu původního převážně německy mluvícího obyvatelstva a místních chorvatských usedlíků. Nejedná se ovšem o tradiční slováckou oblast, ale o území do konce druhé světové války osídlené německy mluvícím obyvatelstvem a v menší míře moravskými Chorvaty. Folklórní nadšenci z řad novoosídleneckého obyvatelstva zde později vytvořili novou lidovou kulturu, přičemž často čerpali z folklórního odkazu moravských Chorvatů, v minulosti žijících v Jevišovce, Novém Přerově a Dobrém Poli. Někdy bývá tato oblast nazývána jako Charvatsko, Podpálaví nebo Mikulovsko. Ve velké míře tedy místní kroj ovlivnilo chorvatské obyvatelstvo. Toto osídlilo v 16. století Drnholecké panství a přineslo si i svou kulturu a postupně ji smísilo s kulturou domácího slováckého obyvatelstva. V některých obcích kolem Mikulova se uchovalo více jihoslovanských motivů, například zde vidíme červenožluté vyšívání. Tradice vyšívání se na Podluží uchovala dodnes. Unikátní výšivky najdeme např. na mužských košilích. Výrazným dílem jsou mužské červenice, soukenné kalhoty z červeného sukna zdobené šňůrováním a pestrou výšivkou. Dále pak košile, krátké kordulky, malé kloboučky s péry, vlající stuhy. Úprava ženské hlavy s „rožky“ přešla i do krojů českých vsí. Jde o speciální pokrývku krabicovitého tvaru, vyrobená z tuhé lepenky, potažené hedvábím. Město Kyjov, Vlčnov, Uherské Hradiště, tedy Dolňácko je typické svou výšivkou. Černé vyšítí na rukávech a límcích košil žen i mužů se dle vyobrazení z 30. let 19. století nezměnilo. Muži nosí temné nohavice, krat'oučké kordulky, kohoutí péra na malých kloboučích. Nejvýraznější mužský kroj je ve Vlčnově. Krásné košile se širokými škrobenými a modřenými rukávy jsou staženy v zápěstí, vlněné vesty mají velké červené střapce a klobouček je černý kastrůlek s červenými bambulkami (Langhamerová, 1994).

Mikulovsko, vzhledem k tomu, že bylo původně z větší míry osídleno německy mluvícím obyvatelstvem, nemá kroj typický pro tuto oblast. Národopisný soubor Pálava z Mikulova se prezentuje v krojích z oblasti Podluží. K folklórním pásmům představujícím kulturu moravských Chorvatů, kteří zde nějakou dobu také žili, obnovil spolek kroj této menšiny.

V obci Březí, sousedící s Mikulovem, se ve velké míře užívá kroj kyjovský, který je vybrán pro svou reprezentativnost (zdroj z ústního podání). I tato obec byla původně osídlena německy mluvícím obyvatelstvem. Noví osadníci pak sebou přivedli kulturu typickou jejich domovině a také svůj kroj. Na hodech tak můžeme kromě již zmiňovaného kroje kyjovského vidět také kroj z Hluku, či z Dolních Bojanovic, který se pyšní bílou jemně vyšívanou, krajkou zdobenou zástěrou, jenž je nejdražší součástí kroje (Staňková, Baran, 2004).

Některé kroje byly postupem času upravovány a ztráceli svojí původní podobu, vyvíjeli se i s ohledem na materiálové možnosti. Kroj byl bezprostředně vázán na místní textilní výrobu. Pro oblast jižní Moravy byly již od 14. století trhovým centrem Hustopeče, které patřili vedle brněnských a klobouckých trhů k těm nejvýznamnějším. Byly zde soustřeďovány a prodávány výrobky nejen z Moravy, ale i od západoslovenských cechovních výrobců. Do Hustopečí se dovážela vyvazovaná batika, černé a indigově modré glancované plátno z brněnských manufaktur, později modrotisk či sukno červené barvy. Následkem zrušení nevolnictví v roce 1781 došlo mimo jiné ke zlevnění indiga a černého barviva, což vedlo k tomu, že se začaly objevovat nové materiály, obzvláště potištěné kartouny. V Hustopečích se prodávalo sukno, vamberecká krajka, ale i kožichy (Vrbková, 2009). V současné době je problém sehnat některé komponenty k výrobě kroje i proto, že mnoho českých výrobců zaniklo. Příkladem krojového prvku, který se již nevyrábí, je krajka – čipka potřebná na fěrtoch kyjovského kroje. Vzhled kroje se tak bude muset přizpůsobit dostupnosti materiálu. Rovněž řádnou řady krojových umělců. Přesto se objevují pokračovatelé tradice. Existuje mnoho nadšenců a etnografů, kteří se snaží o zachování kroje a o jeho rekonstrukci. Typickým příkladem je kroj moravských Chorvatů.

Moravští Chorvaté

„Kdyby pravda bylo, že šaty dělají člověka, musel by Hrvát ve svém národním kroji být nejlepším člověkem na světě. Neboť parádní kroj jeho jest skutečně velmi krásný, malebný. V úsudku o tom se shodují všichni nepředpojatí posuzovatelé, prostí i učení.“

(Alois Malec, in Vrbková, 2007, s. 8)

Chorvati se dostali na Moravu v průběhu 16. století následkem migrace po prohrané bitvě s Turky u Moháče (1526). Na Břeclavsku, v obcích Poštorná, Hlohovec a Charvátské Nové Vsi, splynuli Chorvati s původním, slovanským obyvatelstvem. Na Mikulovsku se

objevili po roce 1530. V obcích Nový Přerov (Nova Prerava), Dobré Pole (Gutfjeld) a Frélichov (Frjelišfort – dnešní Jevišovka) vzdorovali odlišné německé kultuře až do roku 1948 a udrželi si svůj osobitý folklór. Chorvaté osídlovali válkami zdevastované vesnice a díky svému zemědělskému umu byli brzy nejzamožnějšími obyvateli nově osídlených vesnic.

Čtyři sta let tvořili Chorvaté na jihu Moravy svébytnou enklávu se silným křesťanským cítěním. Uzavírali smíšené sňatky s Němci a Čechy, ale každý nový člen se stal Chorvatem. Doma a v kostele se mluvilo chorvatsky, ale uměli mluvit i česky, německy a slovensky (Vrbková, 2007). Chorvati byli zmítáni kvůli politickým systémům. Po záboru Sudet se automaticky stali občany Německé říše a museli narukovat do wehrmachtu. Po válce se snažili dát do pořádku zničené vesnice už jako českoslovenští občané. Jako konzervativní a silně věřící voliči dali ve volbách roku 1947 hlasy lidovcům. Komunisté to chápali jako nepřátelský akt a moravští Chorvaté byli z politických důvodů donuceni k rozsídlení do severomoravského pohraničí. Kultura moravských Chorvatů na Mikulovsku tak zanikla (Nováková, 2009).

Kroj se nosil v 19. století běžně ve všech třech obcích a jeho vzhled zůstal po celou dobu téměř nezměněn. O znovuoživení kroje moravských Chorvatů se postaral Národopisný spolek Pálava. Soubor od roku 1993 spolupracoval s profesorkou Jelínkovou a díky její sběratelské činnosti, ale i historickým materiálům, pracoval na obrodě těchto krojů a vytvořil nový fond krojů moravských Chorvatů (Vrbková, 2009). Za jejich činnost jim etnografka Zdenka Jelínková poděkoval v dopise, který zaslala mikulovským souborům v roce 2001: *„Jsem šťastná, že se Vám podařilo zachránit a oživit tance, písně, hudbu, zvyky a kroje Vám blízkých moravských Chorvatů, a že udržujete jejich památku. Zůstávám s mnoha vzpomínkami a pozdravy Vám všem, Vaším mikulovským, chorvatským i rakouským přátelům a Vašemu mikulovskému publikum, které sleduje s pochopením již po dlouhá léta Vaši záslužnou a nenahraditelnou kulturní činnost.“* (Vrbková, 2009, s. 166)

Nejednomu souboru patří vřelý dík za to, že se morálně zavázali udržovat naše lidové písně, tance a zvyky. S hrdostí je potřeba uchovat rovněž kroje – velké národní bohatství, které obdivuje celý svět. Kroj je dres, kterým člověk prokáže, odkud pochází a jakou úctu k hodnotám má. Mnoho rodin v naší obci chrání doma kroje, které se dědí z pokolení na pokolení. V rodině se předává láska a úcta ke kroji, jako symbolu našeho folklóru, který je nutno zachovat pro další generace.

2.3 Osobnosti folklóru

Lidová slovesnost je předávána z generace na generaci různými formami. Jižní Morava je a vždy byla kulturním krajem, který je bohatý na folklór. Mnoho folklórních projevů by však zůstalo zapomenuto nebýt etnografů, dokumentaristů, malířů, zpěváků a jiných lidových umělců. V následujících řádcích uvádím osobnosti, které se významným způsobem podíleli, nebo doposud podílí na uchování našeho národního dědictví, jímž folklór bezpochyby je. Do své práce jsem vybrala osobnosti, které jsou spjaty s Jižní Moravou či přímo s Mikulovem.

Josef Klvaňa (1857–1919)

Dnes je fotografie zcela běžným pomocníkem při dokumentaci. V 19. století ovšem fotografická dokumentace běžnou nebyla. Jedním z prvních českých dokumentárních fotografů byl Josef Klvaňa.

Tento významný národopisec Moravy, přírodovědec, geolog a pedagog se se narodil 22. ledna 1857 ve Vídni. Josef vyrůstal v Lipníku, kde navštěvoval hlavní školu u piaristů, poté studoval na Slovanském gymnáziu v Olomouci a Karlově univerzitě v Praze. V dětství často trávil prázdniny na Hané a na Záhoří, kde se setkával s všudypřítomným folklórem. Na studiích v Praze byl podporován Janem Neffem, u něhož se scházely špičky kulturního, vědeckého a intelektuálního života. Setkával se zde s Františkem Palackým, Jaroslavem Vrchlickým, Juliem Zeyerem a jinými. Tato setkání v něm vyvolávala vlastenecké cítění, které se projevilo hlubokým zájmem o etnografii. Motivoval jej rovněž prof. František Bartoš, se kterým se setkal již při svém pobytu v Lipníku (Kotík, 1992).

Po studiích se vrátil na Slovácko a věnoval se sběratelské a dokumentační činnosti. Od roku 1886 se zabýval vědeckou prací v oblasti národopisu. Organizoval dotazníky, sbíral výšivky a kraslice, pozoroval a popisoval kroje. Zápisy doplňoval vlastními kresbami a v roce 1888 udělal první fotografie na jarmarku v Bojkovicích. Od té doby se fotografování věnoval intenzivně a systematicky. Klvaňovi fotografie jsou i dnes často publikované. Ve své práci se snažil, zachytit kroj několika generací, v různých situacích. Kroj zaznamenal v několika pohledových úhlech a velmi detailně. I po více než 100 letech jsou jeho skleněné negativy způsobilé ke kopírování. Několik set skleněných negativů odkázal Moravskému muzeu v Brně a Slováckému muzeu v Uherském Hradišti. Josef

Klvaňa rovněž psal a publikoval. Známa je jeho práce z oblasti přírodních věd, kdy spolupracoval s Musejním spolkem v Brně (Kotík, 1992). Rovněž se podílel na pracích pro „*Vlastivědu moravskou*“. Významným dílem je pak jeho monografie „*Moravské Slovensko*“ či spis „*Lidové kroje na Moravském Slovensku*“. Mnohokrát popsal záhorácký kroj, publikoval v Záhorské kronice a zasloužil se o znovuoživení lidových tradic v regionu Lipenské Záhohří. K tomuto kraji měl velmi blízko, protože odtud pocházel jeho otec.

Klvaňa byl vlastencem a stále sledoval rozvoj českého kulturního života. Velmi jej zaujala Jubilejní zemská průmyslová výstava v Praze v roce 1891. Její součástí byla národopisná výstava Česká chalupa. Tato inspirovala k rozhodnutí uspořádat Slovenskou národopisnou a hospodářskou výstavu v Hodoníně v roce 1892. Zde se Klvaňa realizoval jako jednatel kmenového výboru. V roce 1895 pak přispěl uvedením do chodu Slovenského oddělení na Slovenské národopisné výstavě v Praze. Byly zde prezentovány zemědělské stroje, nářadí, hračky, oděvy z moravskoslovenského pohraničí.

Josef Klvaňa svou prací významně přispěl k uchování svědectví o lidové kultuře na jihu Moravy. Profesor Josef Klvaňa zemřel 13. srpna 1919 v Kyjově. Zde byl také prvním ředitelem českého gymnázia a toto gymnázium dodnes nese jeho jméno (Kotík, 1992).

Augusta Šebestová (1852–1933)

Vzhledem k tomu, že informace o této osobnosti nebyly dostupné, pomohl mi k získání těchto internetový zdroj (viz internetové zdroje).

Augusta Šebestová se narodila 28. listopadu 1852 do vlastenecké rodiny. Její otec František Bezděk měl osvětové názory, byl pokrokový a nebál se nových myšlenek. Rodina bydlela v Kobylí, kde se otec stal starostou a založil místní kroniku. Jeho zájmem bylo zušlechtění obce. U rodiny se scházeli vlastenci, kulturní, osvětové a politické osobnosti kraje, což ovlivnilo nejen Augustu, ale i její sourozence. Bratr František založil v roce 1867 čtenářský spolek Pokrok, sestra Anna se vdala za poslance Františka Noska z Rakvic a Marie se provdala za Aloise Mrštíka. Nejmladší bratr Vladimír byl starostou Kobylí a spoluzakladatelem místního Sokola.

Augusta byla moderní ženou a ve své době vybočovala z tradičního pojetí ženy. Přestože se jí nedostalo školního vzdělání, mnoho četla a byla vzdělaná. O významných událostech

publikovala příspěvky do časopisů. Přispívala do Ženských listů, Moravské orlice, Občana, Moravské Slovači a Světozoru. Byla po otci organizačně zdatná. Starala se o obecní knihovnu a rozšířila zájem o knihy v obci. Spolu se svou sestrou Emilií založily v roce 1869 ženský spolek Libuše, který se však v obci nesešel s pochopením a brzy zanikl. Přes svůj novodobý přístup si v obci vydobyla vážnost a lidé se na ni obraceli v různých záležitostech. Začala sepsávat různé události ze života. Od roku 1872 pokračovala v rodinné tradici a nahradila otce v psaní obecní kroniky. V roce 1886 se provdala za Františka Šebestu z Velkých Pavlovic, kam se posléze přistěhovala. Zde se věnovala sběratelské vášni. Začala sbírat kroje a jiné hmotné dokumenty svého kraje. Sbírala i lidovou slovesnost a věnovala se terénnímu výzkumu. Vzorem jí byli významní národopisci, mimo jiné i František Klvaňa, který k Bezděčkům v rámci svého výzkumu zamířil.

Po smrti manžela se vrátila do Kobylí. Sepsaly knihu *Lidské dokumenty*, která podává obraz života ve slovácké vesnici 19. století. Velmi dobře zde charakterizuje své krajany. Dílo je napsáno nářečím a skládá se z poznámek, různých pověr a událostí, které jsou sepsány tak, jak je autorka slyšela. Kniha byla velmi dobře přijata jak laickou, tak odbornou veřejností a pro svou autentičnost je i dnes vyhledávána.

Augusta Šebestová byla velmi energickou ženou, skvělou organizátorkou, poradkyní a pro obec i pro svou rodinu zajisté ženou nepostradatelnou. Mnoho občanů využívalo její ochoty poradit a děti jí nazývali hodnou tetičkou. Pro každého měla vlídné slovo. Na svou dobu žena velmi pokroková a vzdělaná se dožila vysokého věku. Zemřela 30. října 1933 v Brně, ve věku 81 let.

Othmar Ruzicka (1877–1962)

Akademický malíř Othmar Ruzicka je významným dokumentaristou života moravských Chorvatů na Mikulovsku. Narodil se 7. 11. 1877 ve Vídni. Jeho otec byl české národnosti. Othmar vystudoval ve Vídni Akademii výtvarných umění. Hodně cestovat po Horním Rakousku a v roce 1905 podnikl svou první cestu na jižní Moravu (Nováková, 2009).

Velmi se mu líbila místní krajina a lidové kroje moravských Chorvatů. Ti se na Mikulovsku usídlili již v průběhu 16. století zejména v obcích Dobré Pole, Nový Přerov a Jevišovka (dříve Frélichov). Ruzicka zachycoval po desetiletí dění zejména v obci Frélichov. Jeho dílo zachycuje muže, ženy i děti ve chvílích odpočinku, práce i zábavy

(Vrbková, 2007). Othmar Ruzicka pořizoval fotografie, které mu sloužili jako pomůcka pro kresbu a olejomalbu. Fotografie vznikali převážně na poli, na návsi, u řeky a ojedinele i v interiéru. Jsou velmi kvalitně komponovány. Významné je zachycení dobového tradičního oděvu a to jak pracovního, tak i svátečního. Růžička byl skvělým portrétistou s důrazem na detail a díky výborně propracované technice malby dokonale vyjádřil atmosféru. Jeho obrázky zachycují muže a ženy u práce, při hodech, děti na pastvě nebo při hře. Materiálem pro badatele a etnografy jsou originální pozitivy Othmara Ruzicky, které jsou majetkem sběratele Josefa Lawitschky, původem moravského Chorvata z Frélichova. Zdejší kraj a kroje Moravských Chorvatů inspirovaly Othmara Ruzicku k namalování více než stovky obrazů, které jsou cennou dokumentací o životě tohoto etnika na Mikulovsku (Nováková, 2009).

František Pospíšil (1885–1958)

Informace o tomto etnografovi jsem získala na internetových stránkách věnovaných historii moravských Chorvatů (viz internetové zdroje)

Etnograf a filmový dokumentarista, který se mimo jiné podílel na dokumentaci kultury moravských Chorvatů na Mikulovsku. Narodil se 5. června 1885 ve Skašticích, kde navštěvoval obecnou školu. V roce 1904 maturoval na Kroměřížském gymnáziu a na Karlo-Ferdinandově univerzitě v Praze byl odpromován na doktora filozofie.

Od roku 1920 působil v Moravském zemském muzeu, kde se ujal funkce kurátora etnografického oddělení. František Pospíšil k svému výzkumu používal moderní technické vymoženosti své doby, jako byl fotoaparát, kamera či fonograf. Je považován za pionýra dokumentárního filmu. Na svých přednáškách spojených s filmovou projekcí demonstroval výsledky svých výzkumů. Zabýval se studiem a dokumentací kultury menšin a kvůli svému bádání se vypravil až na území severoamerických indiánů.

V našem kraji se zabýval výzkumem kultury moravských Chorvatů na Mikulovsku. Tuto minoritu navštěvoval od roku 1910 až do vypuknutí druhé světové války. Pořizoval zvukové záznamy především od představitelů starší generace, aby uchoval řeč v co možná nejpůvodnější podobě. Kromě zvukových nahrávek sbíral i krojové součástky a předměty, které se dnes nacházejí v Moravském zemském muzeu v Brně. Fonografické nahrávky jsou uloženy ve vídeňském Fonografickém ústavu a byly jako dokumenty všeobecného významu zapsány do registru UNESCO.

Rudolf Gajdoš (1908–1975)

K podání informací o této osobnosti jsem vycházela z Katalogu díla ve sbírce Regionálního muzea v Mikulově (viz seznam literatury).

Rudolf Gajdoš se narodil 26. ledna 1908 v Měříně. Od dětství pobýval v Břeclavi a Lednici. Odmaturoval na břeclavském gymnáziu a poté začal studovat na fakultě architektury VUT v Brně. Školu po roce opustil a rozhodl se pro studium na Akademii výtvarných umění v Praze. Zde byl žákem Maxe Švabinského, u nějž studoval figurální malbu.

Po ukončení studia se stal Gajdoš poradcem firmy Baťa ve Zlíně. Patřil ke spoluzakladatelům zlínské výtvarné školy. Ve městě byl organizátorem uměleckých salónů, které byly výstavami výtvarného umění. V roce 1947 se přestěhoval do Lednice. Jako znalec uměleckého fondu lichtenštejnského majetku v Lednici a Valticích byl jmenován správou uměleckých a historických památek. Díky jeho práci se podařilo zachovat vybavení historických objektů tohoto areálu ve stávajícím stavu. Gajdoš podstatným způsobem přispíval k záchraně kulturního dědictví regionu. Po požáru mikulovského zámku v roce 1945 spolu se stavitelem Rudolfem Vodičkou a lékařem MUDr. Jaromírem Rozsívalem iniciovali obnovu mikulovského zámku.

Malíř Rudolf Gajdoš svůj kraj důvěrně znal a měl jej rád. Své zážitky chtěl sdělit i druhým. Preferoval krajinné náměty. Na jeho tvorbě se odrazila znalost historie, filozofie a umění. Jeho obrazy věrně dokumentují malebnost jižní Moravy. Maloval Pálavu, Mikulov, Lednici, Valtice, přírodu podél Dyje, lužní lesy, domy a sklípky, lidi při práci i při slavnostech. Dílo Rudolfa Gajdoše je součástí veřejných i soukromých sbírek. Regionální muzeum v Mikulově se také může pyšnit sbírkou litografií a maleb tohoto umělce. Jeho dílo se stalo součástí Mikulova díky freskám, které zdobí jednu z kaplí na Svatém kopečku, nástropní fresce zámku v Mikulově a jiným. Jeho litografie z cyklu Jižní Morava pak věrně zachycují krásy našeho kraje.

Zdeněk Galuška (1913–1999)

„Pro hledače hlubokých myšlenek a vážných problémů, pro škarohlídy a zatvrzelé pesimisty, kteří se z pesimismu vědomě nechtějí vyléčit knížka není! Jim by se sotva líbili všichni ti dědáčkové, strýcové, tetky, šohajové a děvčice, kteří v půvabném,

pestrobarevném šiku přicházeli před soudní stolicí, aby se káli ze svých činů, zaviněných temperamentem celého Slovácka – nejen jeho chutným vínem, slivovičkou a bujarou pěsničkou.“

Tak charakterizoval svoje knihy moravský spisovatel Zdeněk Galuška. Tento lidový vypravěč, malíř, písmák a ilustrátor se narodil 11. července 1913 v Uherském Ostrohu a zemřel 13. února 1999 v Nivnici.

První kniha, *Slovácko sa súdí*, si v po jejím vydání v roce 1947 nemohla proklestit cestu ke čtenářům. O čtvrt století později se vydala 150 000 výtisků a za pět let opět sto padesát tisíc. Další počín, *Slovácko sa nesúdí* bylo vydáno v roce 1972. K popularizaci obou knížek přispěl seriál režiséra Petra Tučka, na kterém se Galuška podílel scénáristicky. Lidé si Galuškův humor zamilovali. Je to citlivá dokumentace té doby. Příběhy přináší pohodu a úsměvy. Slouží k pobavení, ale přináší i ponaučení. Galuška popisuje moravské Slováky a Slovácko velmi naturalisticky, s osobitým humorem, vkusně a v životní pravdivosti. Tyto humoristické příběhy popisují a charakterizují moravské Slovácko, jeho obyvatele a jejich bohatou kulturu. Jsou psány v původním slováckém nářečí. I dnes jsou tyto knihy velmi populární, stejně jako zmiňovaný seriál, který se stále objevuje v programu televize. Je to výborná dokumentace i po jazykové stránce. Mladí mají příležitost poznat slovácké nářečí. Autor vychází ze skutečných příběhů, vyprávěných tak, jak je „*vypravovali staří dědáčkové dříve, nežli sami předstoupili před tu nejvyšší stolicí – tam nahoře*“.

(Húsek, in: Galuška, 1977)

Zdenka Jelínková (1920–2005)

Tato etnografka je spjata s mikulovským národopisným spolkem Pálava a rovněž významným způsobem podílela na obnově tradic moravských Chorvatů na Mikulovsku. Byla sběratelkou, metodičkou, pedagožkou a editorkou folklóru z Moravy a Slezska. Zdenka Jelínková se narodila 30. 3. 1920 ve Velké nad Veličkou. Po absolvování gymnázia v roce 1939 se zapsala na Brněnskou univerzitu, obor tělesná výchova a francouzština. V době okupace, kdy byly vysoké školy uzavřeny, dokončila sokolské cvičitelské kurzy a složila doplňovací maturitu na brněnském učitelském ústavu. Do roku 1950 učila na několika jihomoravských obecných školách. Od roku 1949

studovala národopis na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně, studium ale nedokončila (Pavlicová, 1992).

V roce 1950 započala její činnost v Ústavu pro etnografii a folkloristiku ČSAV v Brně, která skončila až v roce 1980 jejím odchodem do důchodu. Od svých šestnácti let se aktivně věnovala folklóru. Byla členkou nejstaršího folklórního spolku v České republice, Slovákého krúžku v Brně. V letech 1950 až 1953 byla vedoucí tohoto souboru. Do začátku 80. let byla členkou Valašského krúžku a v Třebíči založila v roce 1947 dnešní Třebíčtan, dříve Horácký soubor lidových písní a tanců. Od čtyřicátých let vedla v Brně školy lidového tance pro veřejnost a stala se lektorkou lidového tance na Lidové konzervatoři v Brně a Ostravě (Pavlicová, 1992).

Díky své sběratelské činnosti získala Zdenka Jelínková bohatý materiál, který využila při spolupráci s mnoha folklórními soubory. Mimo již zmíněný soubor Pálava vytvářela autorská taneční pásma, která využívali např. soubory Břeclavan, Kašava, Rusava, Vysočan, Třebíčtan aj. Z. Jelínková sbírala a vydávala tance podle jednotlivých regionů Moravy a Slezska. Zapsala asi 5000 variant lidových tanců. Vzhledem ke své pedagogické činnosti věnovala Zdenka Jelínková zpočátku velkou pozornost dětským souborům. Později se věnovala více tanečnímu folklóru. Některým tanečním projevům dedikovala důkladné rozbory. Její publikace a metodické materiály jsou velmi bohaté a propracované. Je považována za zakladatelku popularizace lidového tance na Moravě a Slezsku. Z. Jelínková zasedala rovněž v porotách různých přehlídek, soutěží a festivalů nejen u nás, ale i v zahraničí. Osobně stála u zrodu některých festivalů či slavností (Mladé Hornácko, Brněnsko tančí a zpívá) a u jiných se podílela autorsky na programové skladbě (Rožnovské slavnosti, Podluží v písní a tanci). Byla oceněna řadou cen za svůj přínos pro Mezinárodní folklórní festival ve Strážnici. Mimo jiné získala v roce 1991 cenu Nositelé tradice a je rovněž dvojnásobnou laureátkou festivalu (1993, 1997). Na festivalu se podílela jako autorka pořadů a v letech 1951 až 1995 byla členkou programové rady. Ceněnou je rovněž její spolupráce s televizí a Brněnským rozhlasem (Pavlicová, 1992).

Své bohaté teoretické znalosti využila v oblasti metodické, kde publikovala písňový materiál a popisy tanců. Je taktéž spoluautorkou 10 dílů video-encyklopedie Lidové tance z Čech, Moravy a Slezska, vydávané v letech 1994 až 1997 a publikací k nim. Zdenka Jelínková celý svůj život věnovala práci pro folklór. Také díky její práci došlo k obnovení a udržení lidového tance na Moravě a Slezsku. Pro oblast Mikulovsko byla významnou její práce na oživení lidové kultury moravských Chorvatů. Patřila

k nejpodstatnějším osobnostem folklórního dění v poválečném Československu. Byla obětavou a spolehlivou učitelkou. Většinu členů souborů, s nimiž pracovala, znala jménem a zajímala se o jejich rodinné zázemí. Její stoupenci na ní nezapomněli a na poslední rozloučení s ní přišlo spoustu jejích příznivců nejen z odborné veřejnosti. Zdenka Jelínková zemřela dne 5. 10. 2005 v Brně (Pavlicová, 1992).

Jožka Černý

O Jožkovi Černém velice pěkně vypráví autorka Věra Keilová v Magazínu, příloze deníku Právo ze dne 6. října 2012.

Nejen na Moravě velmi populární zpěvák lidových písniček pochází z Čejče, kde se 14. 3. 1942 narodil. Jako čtyřletý zpíval prezidentu Edvardu Benešovi, když přijel do Hodonína, rodiště T. G. Masaryka. První svoje zahraniční turné absolvoval v roce 1957, když mu bylo patnáct let. Tehdy spolu se svoji sestrou se sestrou Květou a slovenskou cimbálovou muzikou Farkašovci reprezentovali náš kraj na Ukrajině. V osmnácti vydal svůj první oficiální singl. Zpíval v souborech Břeclavan, Podlužan a Moravanka. S Brněnským rozhlasovým orchestrem lidových nástrojů natočil kolem 1200 písní.

Jožka Černý umí nazpaměť kolem sto padesáti lidových písní. Vzorem se mu stal lidový zpěvák Jožka Severin, kterého obdivoval už jako malý a po letech si spolu dokonce zazpívali. Jožka Černý měl taktéž civilní zaměstnání. Živil se jako metodik, řidič či umělecký kovář. Coby kovář se podílel mimo jiné na restaurování vstupní brány Mikulovského zámku. Kraj Podluží a jižní Moravy se svými sklípky a kroji je pro něj velmi inspirativní, což je poznat na projevu Jožky Černého. Oblíbený zpěvák zpívá srdcem melodie, které jsou známé po generace. Dá se říct, že zpopularizoval některé lidové písně, např. „*Když jsem šel z Hradišťa*“ či „*Za tú horú, za vysokú*“ Jožka Černý zpívá rovněž šlágry dechové hudby, české národní písně či klasické árie. Jeho koncerty vyprodávají sály a jsou navštěvovány také mladými lidmi. Pro děti vydal cédéčko „Jožka Černý dětem“ a zájem mladých a dětí ho velmi těší. „*Jsem šťastný, že lidová písnička zažívá obrodu a že i ty malý děcka si obléknou kroj, třeba když jsou na vesnici hody. Toho, co má hodnotu, bychom si už konečně mohli začít vážit*“, říká v rozhovoru, který poskytl Magazínu Právo.

Josef Košulič (1927-1974)

Informace o této osobnosti mikulovského folklóru jsem čerpala ze Školního vzdělávacího programu pro základní umělecké vzdělání vydaného pro ZUŠ Mikulov (viz seznam literatury).

Významná osobnost mikulovského hudebního školství, pedagog Josef Košulič, se narodil v Hovoranech. Josefův otec byl varhaníkem a vedl místní pěvecký sbor. Hudební přípravu tedy získal u něj. Josef se učil hře na housle u ředitele hovoranské základní školy Jaroslava Pospíšila. Následovala výuka na trubku a klavír, které se věnoval na hudební škole v Hodoníně. Pokračoval studiem na brněnské konzervatoři, kde studoval hru na varhany u významného varhaníka a pedagoga Josefa Černockého.

Svou pedagogickou činnost započal na hudební škole v Břeclavi a zároveň v Ústavu pro tělesně vadné v Brně-Králově Poli. Josef Košulič byl 1. září 1954 jmenován do funkce ředitele hudební školy v Mikulově. Byl výborným pedagogem i organizátorem. Založil Národopisný soubor, který působil v celostátním měřítku. Soubor vystupoval při význačných společenských událostech a v roce 1956 se stal vítězem krajského kola soutěže Lidové umělecké tvořivosti. Dalším počinem Josefa Košuliče byla žákovská cimbálová muzika, které byla při mikulovské hudební škole založena. Také toto sdružení mělo hojné úspěchy. Žákovská cimbálovka vystupovala v Československé televizi a rozhlasu a ve Vídni reprezentovali naši republiku vystoupením pro krajany. Koncem šedesátých let založil při LŠU Komorní orchestr učitelů, který působí na naší škole dodnes.

Josef Košulič se živě zajímal o kulturní dění v Mikulově. Zorganizoval řadu hudebních akcí v Mikulově. Podílel se na kulturním a společenském životě celého okresu i tehdejšího kraje. J. Košulič byl členem mnoha komisí, hudební rady odboru JMKNV Brno, členem krajské komise LŠU v Brně i krajského poradního sboru pro vážnou hudbu, metodikem Okresního pedagogického sdružení pro LŠU Břeclav, předsedou poradního sboru pro národopis.

Pro mikulovské hudební školství byla velmi významnou Košuličova práce pedagogická. Vyučoval hudební nauku, hru na klavír, akordeon a cimbál, vedl školní soubory. Mnoho z Košuličových žáků se po absolutoriu na konzervatořích vrátilo zpět na mikulovskou hudební školu. A právě mladým učitelům věnoval Košulič spoustu svého času. Přednášel jim, organizoval konzultace se zkušenými pedagogy a zajišťoval podmínky pro jejich

práci. V jeho práci byla znát láska k hudbě a radost z toho co dělá. Josef Košulič díky své pedagogické, organizační a veřejné činnosti vybudoval v Mikulově významnou uměleckou školu, která se pyšní jeho odkazem.

Základní umělecká škola Mikulov

Zdroj: Školní vzdělávací program pro základní umělecké vzdělání, Mikulov: Základní umělecká škola, 2012

V roce 1929 se začalo s výukou hudby na nové české škole na ulici Valtická v Mikulově. K učitelce Marii Kasalické se 1. září 1930 přidala Marie Nezmeškalová. Počet žáků se postupně navýšil až na 40 a byl mezi nimi i pozdější uznávaný jazzový hudebník a skladatel Karel Krautgartner. Škola byla v roce 1938 zrušena a znovu otevřena byla až po válce jako pobočka hudební školy v Břeclavi. V roce 1949 se mikulovská hudební škola osamostatnila. První ředitelkou školy se stala Marie Nezmeškalová, po ní pak Antonín Seménka a Marie Sedláčková. V letech 1953–1954 za působení ředitele Dr. Karla Urbánka se škola přestěhovala na náměstí. Zde sídlí dodnes. 1. září 1954 byl jmenován ředitelem mikulovské hudební školy Josef Košulič. Byl velmi schopným organizátorem a pedagogem a za jeho vedení došlo k významnému rozkvětu mikulovského hudebního školství. V letech 1961 došlo k reorganizaci školy. Byl zřízen taneční obor, literárně-dramatický obora výtvarný obor pod vedením akademického malíře Jana Gajdoš. Lidová škola umění v Mikulově byla první ucelenou hudební školou v Jihomoravském kraji. Zasluhou Josefa Košuliče docházelo rovněž k výměnným koncertům pedagogů a žáků z ostatních LŠU, v Poličce, Uherském Brodě, Prostějově a Třebíči. Škola rovněž spolupracovala s hudebními školami ve slovenské Skalici a Hlohovci. Za ředitelování Josefa Košuliče se pedagogický sbor stabilizoval. V roce 1974 Košulič náhle zemřel a nahradil jej jeho zástupce Antonín Seménka. Tehdy došlo k rozvoji souborů zřizovaných při škole. Seménka vedl cimbálovou muziku, dechový soubor řídil Karol Porubský, komorní orchestr vedl Vítězslav Výhoda a akordeonové soubory František Kameník a Jan Frank. Při Městském kulturním středisku účinkoval ženský pěvecký sbor, jehož vedoucím byl pedagog František Jaborník. Od roku 1980 se na postu ředitele vystřídal František Kameník, Karol Porubský a Hana Steskalová. Každý z těchto ředitelů byl v něčem přínosem pro mikulovské hudební školství. Koncem roku 2007 se stal

ředitelem ing. Jiří Vrbka a vykovává tuto funkci doposud. Za jeho působení došlo k navýšení žáků o více než 50 % a stabilizoval se rovněž pedagogický sbor.

Škola je významnou kulturní institucí našeho regionu. Od roku 1982 spolupracuje s dětskými národopisnými soubory Pálavánek a Palavěnka, kterým poskytuje zázemí. Seskupuje řadu žakovských souborů a také komorní orchestr učitelů „Collegium Magistrorum“, který působí od roku 2002. Stala se rovněž organizátorem soutěží základních uměleckých škol, přehlídky dětských cimbálových muzik „Vzpomínka na Josefa Košuliče“ a přehlídky dětských dechových hudeb „O putovní pohár starosty města Mikulova“.

Není v mém okolí rodiny, která by byla působením mikulovské umělecké školy nedotčena. Akce, které organizuje škola, se účastní mnoho obyvatel Mikulova a okolí. Kromě výše zmíněných, je oblíbenou akcí učitelský koncert. Učitelské koncerty se pořádají na škole po mnoho let a jsou příležitostí poznat kantory i z jiného pohledu, a to jako interprety. Milým setkáním jsou rovněž každoroční vernisáže dětí z výtvarného oboru. Jelikož můj syn tento obor navštěvuje již pátým rokem, měla jsem osobně možnost sledovat, jak zájem o tuto akci roste. Výstava dětských prací je velkou motivací nejen pro děti samé, ale i pro rodiče a pedagogy, kteří vidí výsledky jejich snahy. Přes různé techniky a náměty se děti dotýkají i naší historie a kultury. A to kupříkladu kolážemi slavných skladatelů naší vlasti či kresbou krojových prvků. Škola se tak nenásilnou formou stává nositelem tradice a ovlivňuje kulturní cítění našich dětí. Ty si v umělecké škole získávají nové kamarády, díky různým akcím mají možnost setkat se s novými lidmi. I umělecká škola je tedy významným socializačním činitelem a pozitivně ovlivňuje vývoj našich dětí. Myslím, že každý absolvent umělecké školy zůstane touto navždy pozitivně poznamenán.

2.4 Média a folklór

Přestože se folklóru a lidové muzice nevěnuje tolik prostoru, jaký by si zasloužil, média mu nějaký prostor přece jenom nechávají. Existuje několik televizních pořadů, které se folklóru věnují. Vzhledem k tomu, že v dnešní době média silně ovlivňují nejen dospělou populaci, ale i děti, jako rodič velice kvituji počin České televize, a to pořad *Za písničku*. Tento pořad mapuje stará řemesla v České republice. Sledovanost je zajištěna již tím, že pořad běží v neděli dopoledne v rámci dětské relace Studio Kamarád. Průvodcem pořadu je mladý moderátor Lukáš Cíl, který putuje za dědy a babičkami, kteří znají nějaké staré řemeslo, na něž by se mohlo zapomenout. Filipa k cestě po kraji

inspiroval jeho dědeček, který také jako mladý putoval po kraji a poznával řemesla. Mladý průvodce vždy navštíví nějakou rodinu, nebo jednotlivce, kteří se tradičním řemeslem zabývají, pohovoří o jeho původu, tradici v rodině a posléze si řemeslo sám vyzkouší. Za možnost vyzkoušet si řemeslo a třeba se i něco trochu naučit, zahraje Filip hostiteli na housle a k tomu přidá nějakou lidovou písničku. Filip si takto vyzkoušel kupříkladu tvorbu vizovického pečiva či kraslic, krajkářství, výrobu keramiky, modrotisku a drátenictví. Pořad s dětmi sleduji a vždy se těšíme, co nového se dozvíme. Jedno z měst, které Filip navštívil, byla Úpice. Je to místo, kde nějakou dobu pobývali bratři Čapkové. Krásy okolní přírody inspirovaly Karla Čapka k sepsání *Devatera pohádek*. Je zde pošta s popisným číslem 36, o které se píše v *Poštovské pohádce*. Najdeme zde rovněž nejstarší dům z neotesaných klád, který je jediný v republice. V Úpici Filip navštívil paní, která se věnuje vystřihování. Tato tradice se k nám dostala z Číny. Věnovali se jí zpočátku řádově sestry, které vystřihovaly rámečky ke svatým obrázkům. Paní se věnuje vystřihování už řadu let a jejím výtvozem je kalendář s vystřihovanými obrázky. Vydala již 13 čísel tohoto kalendáře, kde jsou obrázky vždy inspirovány nějakým řemeslem, např. dráteníky, či vizovickým pečivem. Vystřihuje rovněž obrázky vycházející z lidových písniček. Kupříkladu ovečky inspirované písničkou „*Běžela ovečka*“ nebo postavičku z písničky „*Já husárek malý*“. Filip rovněž navštívil dráteníka z Hlinska. Dozvěděli jsme se od něj, že tradice drátenictví byla velmi rozšířená na Slovensku. Dráteníci byli pouze muži, protože toto řemeslo vyžaduje sílu. Už od šesti let chodili chlapci se svými otci či dědy, kteří jim předávali nejen vědomosti a znalosti, ale učili je také jak komunikovat s lidmi. Je zřetelné, že dříve lidé byli k sobě otevřenější a to není řečeno pouze obrazně. Dnes už si málokdo dovolí nechat dveře otevřené a pozvat si domů cizího člověka.

Obrázek o tom, jak se dříve žilo, můžou děti vidět také v *Říkadlech* Josefa Lady, které jsou rovněž k zhlédnutí v české televizi. Veselá říkadla a krásné ilustrace Josefa Lady probouzí i v dospělých nostalgii při pohledu na zasněžené vesničky a všechny ty kluky a holky, atmosféru, kterou tak věrně zachytil Josef Lada.

Historie je dětem předkládána v pořadu *Dějiny udatného českého národa*. Tříminutové skeče děti zábavnou formou informují o historii českého národa. Témata jsou různorodá. Sto jedenáct dílů začíná kapitolou o lovcích mamutů, mapuje různé významné události z naší historie a významné vynálezy. Pojednává také o politických událostech, jako jsou například normalizace, disident nebo sametová revoluce. Věnuje se rovněž významným osobnostem historie. Pořad je zpracován podle stejnojmenné knihy Lucie Seifertové.

Autorka získala za tuto knihu literární cenu Magnesia Litera v kategorii Literatura za knihu pro děti a mládež (<http://knihy.abz.cz/prodej/dejiny-udatneho-ceskeho-naroda>).

Dalším pořadem mapující cesty folklóru v naší zemi je pořad *Folklorika*, který je součástí televizního programu *Kulturní magazín*. Zajímavým tématem, kterého se pořad dotýkal, byla například úloha žen v cimbálových muzikách. Zabýval se postavením žen – primášek, na postu, který dříve býval výhradně doménou mužů. Další díl pak věnoval prostor nářečným specifikům. Členové Spolku přátel muzea Střelice na Hané se starají o to, aby si lidé v tomto regionu zachovali nářeční specifika navzdory nivelizačnímu vlivu obecné češtiny.

O tom, že nářečí zůstává zachováno i jinde jsem se mohla přesvědčit i sledováním pořadu *Náš venkov* na České televizi. Pořad nahlíží do domácnosti v různých částech našeho venkova a je sondou do života jeho obyvatel. Jako studentku se sociální specializací mě velmi potěšil díl zabývající se návštěvami sociální pracovnice v odlehlých částech Valašska. Pracovnice rozváží obědy dědečkům a babičkám na samotách v okolí Velkých Karlovic a velmi citlivou formou nahlíží do rodin svých klientů. S kamerou tak navštívila lidi, kteří žijí skromně a s úctou k hodnotám. Staří lidé jí vypráví o svých zážitcích, o tom co prožili, svěřují se, co je trápí. Sociální pracovnice nás zavede k babičce, která se starala o vnoučata, když byla malá a vnoučata se za ní vrací a starají se o ni. Máme možnost nahlédnout do domácnosti manželského páru, který strávil celý život bok po boku a i nyní jedí z jednoho talíře a společně si zaspívají. V pořadu můžeme vidět, jak žijí lidé v horách, jak se starají o hospodářství, jak pěkně se chovají k sobě navzájem. Krásný, ale drsný kraj má zřejmě vliv na charakter lidí, kteří svou životní zkušeností obohatili život sociální pracovnice, která jak sama uvedla, se cítí poctěna tím, že se s nimi mohla setkat a promluvit s nimi.

Média rovněž využívají svého vlivu k podpoře charitativních akcí. Velmi populární jsou charitativní sbírky spojené s některým s tradičních svátků. Jednou z nich je tříkrálová sbírka, pod záštitou Charity České republiky. Sbírka je největší dobrovolnickou aktivitou v republice a její výtěžek je určený zejména sociálně potřebným lidem a skupinám daného regionu. K propagaci této aktivity pak posloužily reklamní spoty a jiná mediální podpora. V neposlední řadě pak *Tříkrálový koncert*, který vysílala ČT. Díky tomuto pořadu se občané mohli přesvědčit o tom, jak jsou jimi poskytované prostředky využity (www.trikralovasbirka.cz).

Na velikonoce se vysílá oblíbený projekt „*Pomozte dětem*“. Jde o společný počin České televize a Nadace rozvoje občanské společnosti, který má zajistit pomoc znevýhodněným a ohroženým dětem. Díky dokumentům „*Kde peníze pomáhají*“ pak můžou občané sledovat, které projekty byly z příspěvků uhrazeny (www.pomoztedetem.cz). Nelze opomenout ani nejstarší charitativní počin České televize, a sice *Adventní koncerty*. Tento projekt slouží k podpoře duševně, tělesně a sociálně handicapovaným lidem. Během dvaceti ročníků se od diváků vybralo přes 132 miliónu korun, které přispěli 81 organizacím (<http://www.capz.cz/adventni-koncerty-na-ct>).

Brněnské rádio Proglas věnuje část ze své programové skladby folklóru. V rámci relace Folklórní okénko vysílá rádio seriál *Po stopách sběratelů lidových písní*. Pořad představuje osobnosti z řad etnomuzikologů, skladatelů a sběratelů lidových písní. Tematický folklórní pořad přináší rovněž hudební novinky, pozvánky, rozhovory a medailonky osobností. Vysílá rovněž živě vystoupení cimbálových muzik (www.proglas.cz).

Folklóru se v nemalé míře věnuje rovněž Český rozhlas. Významným zástupce folklóru, který je etablován v tomto médiu je Brněnský rozhlasový orchestr lidových nástrojů. Soubor vznikl v roce 1952 a jeho úkolem bylo produkovat lidovou hudbu na profesionální úrovni. Se souborem působila řada osobností folklóru jako Jarmila Šuláková či Jožka Severin. Soubor často opouští rozhlasové studio a účastní se řady folklórních vystoupení i zahraničních turné. V současné době vysílá brněnské studio Českého rozhlasu nový pořad *Na moravskou notu s podtitulem: Páteční speciál s Brněnským rozhlasovým orchestrem lidových nástrojů a jeho hosty*. Pořad uvádí záznamy z archivu BROLNu, ale i nové snímky tohoto tělesa a jeho hostů (<http://www.rozhlas.cz/broln/orchestr/>).

Média jsou důležitým socializačním faktorem. Jsou zdrojem poznatků, prostředkem pro získávání informací, poskytují vzdělání a v nemalé míře naplňují volný čas jedince. Média ovlivňují chování jedince, jeho smýšlení, mají vliv na vývoj jedince a jeho socializaci. Je tedy důležitá úroveň vnímaného pořadu a jeho výběr. Folklórní pořady zastoupené v médiích podávají mnoho informací o naší kultuře, u dětí vedou k vzdělávání a starší populace s nimi může strávit příjemné chvílky vzpomínkami na mládí. Je tedy zřejmé, že folklór jako socializační prvek má v médiích své místo.

3 FOLKLÓR V MIKROREGIONU MIKULOVSKO

3.1 Obec Březí a její historie

Zdroj: Kronika obce Bratelsbrun

Obec Březí o rozloze 1315,14 ha má přibližně 1570 obyvatel. Leží 5,4 km od Mikulova. Obec je německého původu, její původní jméno Bratelsbrun, lze pravděpodobně odvodit od široké a velké studny, která byla zřízena při zakládání prvních domů. Starý Bratelsbrunn byl založen v 11. nebo 12. století. V době husitských válek (1419-1434) byl zcela zničen a téměř srovnán se zemí. Nový Bratelsbrun založil tehdejší nový majitel – hrabě František Turn z Valsasina. „... všem a každému, kteří s dobrým dobrozdáním od svých panstev k nám se přestěhovali, nebo ještě stěhují, to prokážou a zpustošenou vesnici znovu vystaví, každému podle příležitosti, jeden celý lán nebo polovinu a na 6 roků osvobození od úroku, daní, roboty a potahu“. Zakládací listina je napsána na pergamenu a je uložena v Mikulovském archivu. Jedná se o nejstarší listinu obce. První osídlenci přicházeli z různých míst a byli to Němci, protestanti helvetského vyznání. Jejich učitel, Baltazar Hubmayr, žil a působil v Mikulově. Řeč obyvatelstva byla silně ovlivněna obchodním stykem s Vídní. Nejdůležitějším zařízením obce byla škola. Ta byla zřízena v roce 1696. Ne náhodou právě učitel Hugo Wymetal byl autorem kroniky, či jak sám píše pamětní knihy. V úvodu kroniky je rovněž popsán charakter obyvatel vesnice:

„Bratelsbrunnský občan je spíše veselý a usměvavý, a to se projevuje při každé příležitosti. Je však také pracovitý a přičinlivý. Od rozjaření do nejzazšího podzimu stojí sedlák od časného rána na poli nebo ve vinohradě a pracuje neúnavně až do pozdního večera. Ani zima, kdy se věnuje pracím v domácnosti nebo sekání dříví apod., ho nenechává v klidu...“

Kronika popisuje taktéž různé historické události, rozvoj vesnice v době mezi dvěma válkami. Líčí rovněž život obyvatel vesnice. Je zde například soupis nemocí, různých neštěstí, které vesnici postihly. Píše se v ní i o zvycích, které se zachovaly ze staré doby a které zůstaly zachovány v době psaní kroniky. Mezi zvyky, které se po první světové válce slavily, patří hody v den Sv. Jana Křtitele. Jak se píše v kronice, v ten den nesmějí chybět v žádném domě koláče. Před dům milované se v poslední dubnové noci stavěla májka a naproti tomu se stavěl hastroš před okna nevěrného děvčete. Doposud se v naší obci zachoval zvyk smažení masopustních koblih, oproti tomu medem potřený koláč, který

se přinášel na Velikonoce již nikdo nepeče. „*Na Velikonoční pondělí si přinášejí chlapci od známých malované vajíčko, přičemž již časně ráno dům od domu odříkávají známé: Tetičko, tetičko, dejte mi jedno červené vajíčko.*“

Nyní s historií naší obce seznamuje počin Obecního úřadu Březí, který vydává Březácký zpravodaj. Rubrika *Dějiny obce a radnice* mapuje kulturní a společenské události v obci Březí, jako byl ples chovatelů, výstavba koupaliště a pohostinství, vybudování kanalizace či nástupiště u zastávky. Dodává i statistické údaje - počet narozených dětí, počty dětí a učitelů ve škole, počet členů v JZD či množství osobních automobilů a traktorů v obci. Zpravodaj informuje občany také o aktualitách v obci. Jde například o informace z místní školy, jako je zápis prvňáčků či lyžařský výcvik. Dále pak zpravuje občany o činnosti obecního úřadu a investičních akcích, které v obci probíhají. Hodnotí rovněž činnost místní knihovny a věnuje prostor kulturním akcím, které v obci proběhly. Příspěvky ve zpravodaji taktéž mapují činnost spolků a sdružení v obci Březí. Působení spolků v naší obci sahá daleko do historie. Dlouhodobou tradici má v naší obci hasičský spolek. V době založení patřil k nejsilnějším spolkům v obci. Hasičský sbor působí v naší obci i dnes. Stejně tak jako i jiná sdružení, která se mimo jiné zasluhují o rozvoj a uchování tradic, stejně tak o volnočasové aktivity obyvatel naší obce. Je to ale i práce jedinců, kteří se významnou měrou podílí na rozvoji kulturních a sportovních akcích v naší obci.

Sbor dobrovolných hasičů v Březí

Sbor vznikl v roce 1880 a řadí se tak k nejstarším hasičským sborům v okrese Břeclav. K jeho znovuoobnovení došlo v roce 1945, kdy měl 21 zakládajících členů. V současné době má 16 členů výjezdové jednotky a dalších 17 členů, kteří se podílí na jeho činnosti. Mimo jiné provádí názorná cvičení, kdy je například simulována nehoda a názorně ukázán postup záchranné akce. Mezi další akce patří například pořádání drakiády, či aktivní účast na dětském dni pro místní děti. Hasiči v naší obci rovněž organizují různé brigády sloužící ke zvelebení obce (www.breziumikulova.cz).

TJ Sokol Březí

TJ Březí má rovněž bohatou historii. Tělovýchovný spolek byl v naší obci založen 6. srpna 1911 a jak se píše v kronice „*vychoval mládež po stránce tělesné i duchovní*“. V roce 1946 byla sportovní činnost v naší obci obnovena pod dnešním názvem TJ Sokol Březí. Sportovní konání TJ je ryze fotbalové. V mládežnických kategoriích se spolek stará o sportovní budoucnost 67 dětí. Naše obec disponuje vlastním fotbalovým hřištěm, které se

může pyšnit nově zrekonstruovaným zázemím a tanečním prostranstvím. Tyto prostory jsou také hojně využívány pro různé kulturní akce v naší obci (www.breziumikulova.cz).

Klub maminek

Klub vznikl v roce 2004 z iniciativy místních maminek. V klubu se děti schází dvakrát týdně a osvojují si různé sociální a motorické dovednosti. Je zaměřen na to, aby děti po nástupu do mateřské školy neměly problém začlenit se do kolektivu. Důležitou součástí schůzek jsou říkadla, tanečky, zpívání a rytmická a motorická cvičení (www.breziumikulova.cz). Díky finanční podpoře obce se můžou maminky s dětmi podívat třeba do divadla, nebo si jít zaplavat. Obec taky maminkám přispívá na knížky a edukační pomůcky pro děti. Maminky se sami podílí na činnosti a organizaci klubu. I já jsem se jeden rok stala jakousi manažerkou toho klubu a musím říct, že je radostí se účastnit na rozvoji dětské osobnosti. Na vesnici, kde není tolik kulturního a sportovního využití je návštěva klubu příjemným vyplněním volného času maminek s dětmi. Vzhledem k tomu, že jsem se do obce přistěhovala, byly pro mne tyto schůzky příležitostí k seznámení se s ostatními maminkami a začlenění se do dění v obci.

Sbor pro občanské záležitosti

Zdroj: ústní podání

V roce 2011 byla znovuobnovena činnost sboru pro občanské záležitosti. Sbor vznikl z iniciativy místních žen a jeho hlavním cílem je zapojit občany do dění v obci. Stará se rovněž o naše seniory. Seniorům umístěných v domovech zasílají zástupci obce přání k životnímu jubileu, místní pak navštěvují s gratulací osobně (www.breziumikulova.cz). Nejen pro seniory pak sbor pořádá posezení u cimbálu, kdy je kulturní program obohacen rovněž vystoupením dětí z místní školy a školky, či jiným hostujícím souborem. Jedno z těchto pravidelných posezení jsem navštívila s dcerkou a bylo to velmi příjemné. Členky sboru se postarali rovněž o občerstvení a v zaplněném obecním sále se bavilo obecnstvo mnoha generací i z přilehlých obcí. Sbor rovněž obnovil tradici vítání občánků na obecním úřadě. Mohu říci, že mě velmi mrzí, že jsem byla v minulosti o tuto milou slavnost u svých dětí ochuzena. Zato se mé děti mohli účastnit mikulášské besídky a karnevalu, které toto sdružení rovněž pořádá. Pro děti z naší obce, jsou tyto dobře organizačně zvládnuté akce milým zpestřením v zimním období. Sbor se rovněž stará o prezentaci naší obce. Teprve druhý ročník vánočního jarmarku pořádaného tímto sborem již získal na věhlase a do sálu v Březí se sjíždějí lidé z okolí ke koupě výrobků, které jsou výhradně pracemi místních

obyvatel. Na tomto jarmarku lze nakoupit výrobky spojené s adventem, proutěné zboží, keramiku, něco pro parádu, ale třeba i domácí kozí sýry. Velmi milou možností setkání se sousedy jsou i další akce spojené s adventem. Advent jsme v obci zahájili setkáním u adventního věnce. Slova místního probošta, který promluvil o významu adventu, doplnili pásmem písní místní mužácký a ženský sbor a sdružení 5TET. Opět jsme se sešli v předvečer štědrého dne u koledování pod vánočním stromem. Přes nepřízeň počasí a selhání techniky byl kulturní program korunován velkou účastí obyvatel Březí.

Mužský pěvecký sbor

Zdroj: ústní podání

Mužáky v naší obci založili v roce 2002 pánové František Hrnčířík, Josef Chaloupka a Jan Stibůrek. Poslední jmenovaný je v současné době vedoucí pěveckého sboru. Březáčtí Mužáci zpívali nejdříve soukromě, ve sklípčích, posléze začali zpívat na lokálních akcích a v současnosti navštěvují i vzdálenější části republiky. Repertoár souboru tvoří především písně z Podluží, sebrané od kamarádů a rodiny. Členové mají své vlastní zpěvníky, které si postupně doplňují. Činnost sboru podporuje obec Březí, která jim uhradila kroje a boty. Obec rovněž podporuje Sraz mužských a ženských sborů, který se koná každoročně v Březí. Loni se srazu zúčastnilo na 200 účastníků. Soubor spolupracuje také s Městským úřadem v Mikulově a účastní se kulturních akcí v Mikulově. Samozřejmostí je vystoupení na Pálavském vinobraní, Slavnostech města Mikulova a rovněž na slavnostech partnerských měst v Galantě a Drasenhofenu v sousedním Rakousku. Mužáci již třikrát reprezentovali náš region na Veletrhu cestovního ruchu v Brně. Byli vybráni senátorem Janem Hajdou k tomu, aby reprezentovali náš kraj a vystoupili v budově senátu ve Valdštejnském paláci. Tradice mužských pěveckých sborů je v naší republice poměrně rozšířena. Krásnou myšlenkou je, že soubory spolu nesoutěží. Navzájem se navštěvují ve snaze poznat jiný kraj, jeho folklór a jen tak si zazpívat a pobavit se. Mužáci z Březí tak tradičně jezdí zpívat do obcí Kunžaku, Bohuslavic nad Vlání či Jarošova nad Nežárkou. Folklórní soubory z těchto obcí se pak účastní kulturních akcí v naší obci a okolí. Díky této krásné spolupráci mají obyvatelé naší obce možnost poznat folklór i ze vzdálenějších částí naší republiky.

Ženský pěvecký sbor Studánka

Sbor byl založen v roce 2004 paní Marií Stibůrkovou, která je vedoucí souboru. Soubor má v současnosti 13 členek. Účastní se zejména místních akcí, ale také akcí v Rakousku,

na Slovensku a ve vzdálenějších koutech naší republiky. Slaví také všechny události, které se vyskytnou v rodinách členek, jako jsou narození vnoučat, pravnoučat, narozeniny aj. Členky sboru se scházejí jednou týdně, aby si zopakovaly písničky staré a naučily se nové, ale také proto, aby si pobesedovaly (Březácký zpravodaj 1/2013).

DDP a 5TET

Tyto dva spolky vznikli z podnětu mladých lidí z naší obce. DDP neboli Dost dobrá parta je uskupení lidí, kteří se chtějí bavit nejen mezi sebou, ale spolupodílet se i na zábavě v obci. Impulsem pro vznik spolku byly volnočasové aktivity pro členy a jejich rodiny. Členové DDP organizují výlety do okolí, spojené třeba s vařením kotlíkového guláše v kopcích v okolí Březí, turistické či cyklistické výlety do blízkého Rakouska, v zimě bruslení, či společný pobyt na horách. Spolu s pěveckým uskupením 5TET pořádají Fašank, pálení čarodějnic, účastní se vánočního zpívání, hodů či setkání seniorů.

Mnoho lidí si neuvědomuje jak časově náročné je organizování různých akcí, kolik osobního volna je třeba obětovat, než je vše připraveno ke spokojenosti návštěvníků a kolik úsilí je skryto za zdárným výsledkem. Z bohatého kulturního programu naší obce (viz příloha č. 3) je patrné, že obec Březí žije kulturním životem a to je výsledkem práce spolků a zajímavých a schopných lidí naší obce, kteří se snaží dělat něco smysluplného a poctivého i pro ostatní.

3.2 Mikulov a jeho historie

Jižní Morava je území s nejdelším trvalým osídlením v našem státě. Žili tady lovci mamutů, Keltové, Germáni i Římané. Vedla tudy jantarová stezka a bylo zde centrum velkomoravské říše. Na tvrzích a hradech střežily hranice rytíři. Své stopy zde ponechali Němci, Židé, Chorvati a novokřtění z celé Evropy. Bohatou historii Jižní Moravy dokládá objev profesora Karla Absolona. V roce 1925 objevil mezi obcemi Dolní Věstonice a Pavlov sošku z vypálené hlíny (Vrbková, 2009). Věstonická Venuše, jak je soška nazývána, tak proslavila své naleziště daleko za hranicemi Evropy. Archeologická naleziště v Mikulčicích dokládají zdejší existenci Velkomoravské říše. Tento historický areál slovanské sídelní aglomerace má unikátní hodnotu díky dochovanému architektonickému dědictví. Tato národní kulturní památka aspiruje o zápis na Listinu světového kulturního dědictví UNESCO (<http://www.masaryk.info/slovanske-hradiste-mikulcice/>).

Jižní Morava, to je také Podluží, a s ním spojené lidové umění, jež nám záviděl i Auguste Rodin, kterému zdejší kraj připomínal Řecko. K líbezné Heladě přirovnával Pálavu rovněž prozaik Jaromír Tomeček, který vzdal hold zdejšímu přírodnímu bohatství (Rampula, 1986). Vymezená oblast Pálavských kopců byla v roce 1986 přijata do prestižní ochranné společnosti s titulem Pálava, biosférická rezervace UNESCO. Díky suchému a teplému podnebí se zde nachází mnoho druhů rostlin, které se nikde jinde v republice nevyskytují. Na Pálavských vrších najdeme zbořeniny hradů Děvičky nebo Sirotčí hrádek (Vrbková, 1998).

Město Mikulov má tři významné dominanty a to zámek, Kozí hrádek a Svatý kopeček. Na kopečku se nachází kaple sv. Šebestiána, kterou nechal vybudovat kardinál Ditrichštejn jako poděkování bohu za překonání morové epidemie. V roce 1626 pak následovalo vybudování cesty lemované kapličkami. Cesta k pašijovým kaplím začíná u bývalého piaristického domu, ozdobeného sochou sv. Jana Nepomuckého. Původní zastavení využívala skalních převisů a jeskyněk, což je znatelné i v současnosti. Stavby trpěly v minulosti povětrnostními vlivy a častými požáry, ale i zvůli systému. V době josefínských reforem v roce 1786 byl kostel zrušen a zařízení prodáno v dražbě (Vrbková, 1998). Nyní probíhá projekt donátorství Spolku přátel Mikulova podporovaný mikulovským starostou. Cílem projektu je, jak se můžeme dočíst na stránkách města, aby se do obnovy kapliček zapojila široká veřejnost. Zdá se, že zatím se to spolku alespoň zčásti daří, 13 kapliček má svého donátora a některé z nich jsou již zcela zrestaurovány (<http://www.mikulov.cz/turistika/pamatky-a-prohlidkove-objekty/cirkevni-pamatky/krizova-cesta-na-svaty-kopecek/zachrana-kaplicek-na-svatem-kopecku-v-mikulove/>). Zdá se, že díky duchovní a kulturní úrovni převážně zdejších obyvatel, zůstane tato unikátní památka zachována.

Nejvýznamnější stavbou Mikulova je zámek. Mikulov a jeho zámek byl hlavním sídlem významných rodů. Vývoj města byl ovlivněn polohou na moravsko-rakouské hranici. Mikulovsko bylo přidruženo k Moravě po vítězství krále Vratislava nad rakouskými Babenberky v roce 1082 (Vrbková, 1998). Původně dřevěná stavba tak zastávala funkci strážce na moravsko-rakouské hranici. Počátkem 13. století založil Přemysl Otakar I. kamenný hrad, který přenechal za věrné služby Jindřichu z Lichtenštejna. V této době již Mikulov připomíná městečko s lázní, rychtou a krámky. Do stavebních úprav se pustili i noví majitelé Kereczenyiové. Jejich nástupci, Ditrichštejnové přebudovali hrad na reprezentativní šlechtické sídlo. V roce 1750 zde slavila stříbrnou svatbu Marie Terezie.

Vznikla zde i knihovna či zámecké divadlo. Kvůli požáru, který se počátkem 18. století přenesl z židovské čtvrti, musel být hrad znovu přebudován a to ve stylu pozdního baroka. Rezidence začala být vyhledávána pro různá historická jednání. Kníže František z Ditrichštejna (1570–1590), kardinál a olomoucký biskup byl výjimečnou postavou moravských dějin. Díky svému vlivu a potřebám dal městu jedinečné hodnoty, které odráží jeho skvělý vkus. Do Mikulova pozval piaristy, kteří zde založili gymnázium. Jeho nástupce Maxmilián tak převzal reprezentativní město s institucemi podporujícími vzdělání. Maxmilián podporoval vinařství a za jeho vlády byl zhotoven sud o obsahu 1010 hl, který je v zámecké expozici doposud. V roce 1645 byl Mikulov dobyt a okupován Švédy. Nastal hospodářský úpadek. V roce 1663 pak vojska sedmihradského knížete Rakocziho zpusťovala nejen Mikulov, ale i jeho okolí. Čtvrtina domů pak zůstala neobydlena. Maxmiliánův nástupce, syn Ferdinand II., který byl hofmistrem císařským manželů a zemským hejtmanem, se snažil pozvednout hospodářskou situaci podporou cechů. V druhé polovině 17. století byl postaven panský špitál, který sloužil jako chudobinec. Luxusní rezidenci, kterou vybudoval ze zámku Ferdinandův syn Leopold, však v roce 1719 postihla katastrofa (Vrbková, 1998). V židovské čtvrti vypukl požár, který přeskočil i do zámecké budovy a téměř ji zničil. Zámek byl postupně rekonstruován. Na výzdobě zámku, kostelů a návsi Mikulovska se významným způsobem podepsal Ignác Lengelacher. Do popředí zájmu vstoupil Mikulov s napoleonskými válkami. V prosinci 1805, po bitvě tří císařů u Slavkova, byla na Mikulovském zámku vedena mírová jednání. Napoleon však opustil město ohrožené tyfem a mír podepsal v Bratislavě. V roce 1866 dorazil do města pruský král Vilém I., který zde jednal o míru s rakouskými zástupci. Byla zde podepsána dohoda o novém uspořádání Německa a placení válečných reparací (Země světa, 2004). Následovala doba válečné rekvizice a cholery, která zdecimovala mikulovské obyvatelstvo. Další ránu přinesly městu světové války. V době druhé světové války muselo město opustit převážná většina obyvatel. Zrůdná nacistická ideologie udělala tečku za prosperitou významné židovské komunity (Vrbková, 1998).

Židé v Mikulově

První písemné zmínky o židech v Mikulově se vztahují k roku 1369, židovská obec zde vznikla až v 15. století. Židé byli velmi obchodně zdatní, vynikali i v řemeslech a přispívali k rozkvětu města. V první polovině 19. století, kdy komunita zažívala největší rozmach, žilo v Mikulově na ploše 13 ha 3500 lidí židovského vyznání, což bylo 42 % tehdejšího obyvatelstva (Země světa, 2004). K dispozici měli 12 synagog a modliteben a rovněž

talmudskou školu. Působilo zde mnoho významných učenců a rabínů. Neznámější je rabi Löw., který byl autorem řady nábožensko-filozofických spisů a pedagogických teorií. V Mikulově založil vyšší náboženské učiliště, které získalo evropskou proslulost. Dále zde působil Menachem Mendl Krochmal, autor židovského samosprávného zákoníku, David Oppenheimer, zakladatel nadace pro vzdělání chudých dětí či zázračný rabín Mordechaj Benet. Z mikulovského ghetta pochází také mnoho světských osobností. Jednou z těchto osobností je autor dotykové abecedy Hieronymus Lorm. Z bývalého rozsáhlého ghetta, kde se v podzámčí tísnilo na 317 domů, zbylo v současnosti pouze 90. Dochována zůstala synagoga a část židovského hřbitova. O tom, že je židovská minulost v Mikulově stále živá, svědčí lístečky, které na hřbitově umísťují židé z celého světa. Prospěch cizích vlivů nedokládá v Mikulově pouze soužití s judaisty. Velký vliv měla na život v Mikulově přítomnost sekta švýcarských novokřtěnců, tzv. habánů. Jejich působení významným způsobem ovlivnilo vzdělanost, řemesla, keramiku a v neposlední řadě pěstování révy vinné na Mikulovsku (Vrbková, 1998).

3.3 Vinařství jako součást folklóru na Mikulovsku

„*Vinice bídnic, zahrada náhrada, louka si fouká, jen to pole neprodávej, vole!*“ I taková rčení provázela těžkou práci vinaře. Tradice vinařství patří k nejstarším tradicím na Moravě. Vinice zde byly obvyklé již v době Velkomoravské říše. Kniže Svatopluk zakládal ve zdejších kraji vinice ze sazenic dovezených z Uher a Rakouska. Má se za to, že réva se již od druhé poloviny 11. století stala u nás běžnou kulturní rostlinou. Jan Ámos Komenský, který dokonale znal viniční práce i výrobu vína, znázorňoval tuto polní kulturu značkou révy na kolku. Ta se v kartografii používá dodnes. Tradici vinařství přinesli na Mikulovsko Římané, kteří zde vysadili odrůdy révy přinesené z jihu již ve 3. století (Vrbková, 1998).

Po příchodu církevních řádů cisterciáků a premonstrátů na Moravu, započala nová éra rozšiřování vinic a způsobu pěstování révy. Začaly se zakládat v ucelených výsadbách na svazích viničních hor, což je chránilo proti zvěři i lidem. Výtěžky z vinic, mimo jiné i z obce Březí, přispívaly na provoz premonstrátského kláštera v Dolních Kounicích. V roce 1249 se dostávají na Mikulovsko Lichtenštejní, kteří nabádali k lepší péči o vinice. Nové vinice také sami zakládali a pronajímali. Pobídkou bylo osvobození od daní na šest let. Další rozmach zaznamenalo Mikulovské vinařství s příchodem Adama Ditrichštejna v roce 1574. Díky stoupající spotřebě vína stoupaly zisky. Sedlákům

tyto příjmy pomáhaly překonávat nepříznivé období a dovolovaly jim dělit statky mezi děti. Pro domkáře byli často jediným příjmem a přispívali k zvyšování potomstva. Rozmach zastavila třicetiletá válka, kdy zůstalo mnoho vinic nevyužitých (Vrbková, 1998).

Habáni v Mikulově

Ve druhé čtvrtině 16. století se na Mikulovsko začali stěhovat švýcarští novokřtění, kteří přinášeli mnoho znalostí o pěstování révy vinné i o sklepním hospodářství. Novokřtění, jimž Moravané říkali Habáni, měli velký vliv nejen na vzdělanost jižní Moravy, ale také na řemesla, hrnčířství, zejména díky jejich fajánsovému nádobí (Země světa, 2004). Habáni přišli do Mikulova počátkem léta roku 1526 s podporou tehdejšího majitele Mikulova Linharta z Lichteštejna. Žili podle svého vnitřního zákona, kdy souhlas s vírou stvrzují v dospělém věku novým křtem. Dle jejich zákonů je vše kolektivní a proto budovali společné domy, kde měli všechno potřebné pro svůj život a práci. Habáni disponovali nepřehlédnutelnými znalostmi a dovednostmi, které si dovezli ze svých cest, ale také díky pravidelným kontaktům se členy své komunity v ostatních zemích. Jejich působení ve vinohradnictví podstatně poznamenalo zemědělství v našem regionu. Byli velmi zkušenými vinaři a usilovali o co nejvyšší kvalitu. Na kvalitu nejen ve vinařství, ale i v jiných oblastech jejich výroby, školství i výchovy členů komunity dohlížely řády, které nedovolovali poškodit dobrou pověst habánské komunity. Habáni byli znamenitými staviteli, organizátory práce a správci vinic a sklepů (Vrbková, 1998).

Oživení vinařství přinesl všeobecný viniční řád pro Moravu, který vydal Josef II. roku 1784. V 19. století narůstal počet obyvatel, které preferovalo pivo a levnou kořalku, která se vyráběla z brambor. Rušily se vinice a přibývalo polí. K rozmachu došlo až po válce s nově přistěhovaným obyvatelstvem. Byla založena Šlechtitelská stanice v Perné a vyšlechtěny nové odrůdy (Vrbková, 1998). Tato šlechtitelská stanice je v současnosti v rukou soukromého vinaře a doposud slouží svému účelu.

Vývoji vinařství na Moravě je věnována nově zřízená expozice „*Víno napříč staletími*“. Zde je zpracována historie a vývoj vinohradnictví. „*Víno k tomuto regionu patří stovky let, je součástí naší kultury, a když nám na něj chce někdo sáhnout, tak se ozveme. Ať výstava přispěje k tomu, aby se lidé dozvěděli něco nového o víně, o kultuře vína, o historii vína a třeba probudí v těch, kteří ještě víno rádi nemají lásku k vínu, vztah k vínu a vztah k jižní Moravě,*“ prohlásil při slavnostním otevření výstavy hejtman Jihomoravského kraje

JUDr. Michal Hašek. Součástí expozice je i projekce jízdy současnou vinařskou stezkou (www.rmm.cz). Moravské vinařské stezky jsou projektem ochrany kulturního dědictví a rozvoje vinařské turistiky na jižní Moravě. Od roku 1999 je postupně realizován ve spolupráci s 280 vinařskými obcemi. Stezka v celkové délce 300 km nabízí putování krajem vína s bohatou kulturou a živými tradicemi. Zastávky v rodinných vinných sklípčích slouží k poznání nejen Jižní Moravy, ale i zdejších lidí. Poznání tisícileté tradice vinařství, která je významným nositelem kultury a součástí společenského života kraje. Malebnost krajiny, vinohrady a sklepní uličky se staly inspirací mnoha zdejších písniček.

„Moravo líbezná, nad sklenkou ruce spínám

Modle se za tebe a tvůj lid.

Neboť si věru dobře připomínám

Co slavných básníku už dala jsi

A víno, které rozkoší je pít.

Paprsek slunce roztavil se v tvé zemi

Kamení vzácné a to rodí tu

Buclaté hrozny mezi haluzemi

Jež třpytí se jak vzácné diadémy

Nad čelem kraje v Modrém blankytu.“

(Jaroslav Seifert, Romance o víně, 1948)

3.4 Folklórní a kulturní akce na Mikulovsku

Vinaři byli vždycky společenští. Jejich sklípky zvou nejen k posouzení vína, ale jsou i místem, kde se lidé setkávají, aby si pobesedovali. Sklípky jsou chloubou vinařů a jejich atmosféra sblížuje. S vinařským rokem je spjato mnoho svátků a oslav. V zimních měsících a zjara probíhají v téměř každé obci výstavy vín a degustace. Mnohdy se jedná o významné soutěže, které jsou propagací vinařské tradice v mezinárodním měřítku. Menší výstavy jsou zase příležitostí sejít se se sousedy, či navštívit a porovnat produkci z okolních obcí. Největším svátkem vinařů je vinobraní, které je spojené se starobyklým zvykem zarážení hory.

Zarážení hory

Tradice zarážení hory pochází ze starého horenského práva. Viniční řády na Mikulovsku vychází z Falkenštejnského horenského právu z roku 1309. Bylo nejstarším a nepoužívanějším souborem pracovně-právních a majetkových předpisů. Zpočátku se týkalo jen 37 vinic na území mezi Mikulovem a Poysdorfem v panství hradu Falkenstein. Pro svou univerzalitu se používalo i pro vinice na Moravě a získalo takového respektu, že Horenský soud ve Falkensteinu se stal po dobu téměř padesáti let odvolacím soudem pro celou vinařskou Moravu (Vrbková, 1998). Procesní nezávislost si získal horenský řád z roku 1586. Nejvyšším horenským soudcem panství Mikulov byla světská vrchnost. Jednou za rok, na svatého Vavřince bylo nařízeno veřejné čtení horenského práva. Perkmistr kontroloval při pravidelných prohlídkách vinohrady a ty, které nebyly v pořádku, označil dřevěným křížem. Jejich majitel pak byl potrestán pokoutou.

Obřad, při němž se zarážela viniční hora, zakazoval vstup do vinohradu všem, co tam neměli co děla a jeho porušení bylo velmi tvrdě trestáno. Šlo o to, uchránit zrající hrozny a to nejen právní cestou, ale i modlitbami, což poukazuje na zbožnost našich předků. Tradice zarážení hory probíhá na různých místech jižní Moravy i v současnosti a nemá vždy stejný průběh. V Mikulově představil lidové zvyky spojené se zavíráním vinic Národopisný soubor Pálava se svými hosty. Součástí oslav, které se konaly ve dnech 10. až 11. 8. 2012 v rámci folklórního festivalu Sousedé 2012, byl i pokus o rekord v počtu krojovaných tanečnicků tancujících Moravskou besedu. Dvěstěšestnáct tanečnicků všech generací nakonec rekord pokořilo a absolvovalo 27 koleček (Břeclavský deník.cz, Petr Vlasák, 10. 8. 2012).

Moravská beseda

Moravská beseda vznikla podobně jako Česká beseda. V 19. století byla velmi populární francouzské čtverylka a čeští vlastenci chtěli lidem dát něco podobného, co by vycházelo z českých lidových tanců. U zrodu tohoto „salónního tance“ stál mimo jiné i básník Jan Neruda, ale hlavně český taneční mistr, hudební pedagog a skladatel Karel Link. Moravská beseda je pásmo jedenácti tanců, má čtyři díly, z nichž každý obsahuje tři tance. Návod k tanci, melodie a texty písní zpracoval pan Richard Kaska, který do ní zařadil přizpůsobené tance hanácké a slezské (<http://hodykanice.webnode.cz/moravska-beseda/>).

Vinobraní

Vinobraní je slavností vína, která se pořádá na podzim při sklizni révy vinné. Pálavské vinobraní, které probíhá každoročně druhý víkend v září, má dlouholetou tradici. První ročník se konal již v roce 1947. Původně se slavilo v nedaleké obci Klentnice, ale již 40 let probíhá v Mikulově (Rampula, 1986). Pálavské vinobraní probíhá v celém městě a koná se tři dny. Není snad místa, kde by radost a veselí neproniklo. Přátelé a známí se se vzájemně zvou jak na ochutnávku burčáku, tak na bohatý kulturní program. Každoročně je součástí historický průvod, který připomíná významnou událost z roku 1403, kdy skupina těžkooděnců z mikulovského hradu vysvobodila z vídeňského vězení krále Václava IV. Na něj navazuje krojovaný průvod a bůh vína Bakchus. Krojované průvodu se na Pálavském vinobraní vždy účastní mnoho členů folklórních souborů, ale i dobrovolníci, kteří se rádi předvedou v pestrém průvodu, kterým kráčí několik generací vyznavačů tradic.

Vzhledem k tomu, že vinobraní v roce 2012 navštívilo přibližně čtyřicet tisíc lidí, lze předpokládat, že mnoho z nich se sem vypravilo nejen za burčákem a tradičními gastronomickými specialitami, ale také za bohatým kulturním programem. Na akci se prezentovaly cimbálové muziky, mužácké pěvecké sbory a jiné folklórní soubory. Pálavské vinobraní je tradičně zakončeno v neděli příjemným posezením na Přehlídce dechových hudeb. Na náměstí a v zámecké zahradě probíhá tradiční jarmark, kde jsou k dostání řemeslné výrobky, v centru města je vinařská ulička, kde nabízí své produkty malí i velcí vinaři z okolí Mikulova, na zámku pak probíhají různé doprovodné akce. Pálavské vinobraní je největší kulturní akcí v našem regionu. Dokonale prezentuje tradici vinařství a folklór našeho regionu. Je příležitostí pro účastníky poznat lépe náš kraj a naši kulturu. Díky velké mediální propagaci získalo Pálavské vinobraní věhlas a navštěvuje jej stále více návštěvníků (<http://www.palavske-vinobrani.cz/>).

Pouť

Kardinál Ditrichštejn byl vizionářem a stavitelem Mikulova. Patronkou města pak byla snědá biblická strážkyně vinice – černá madona. Pálavskému vinobraní předchází každoroční tradiční Mariánská pouť k černé loretánské Madoně na Svatý kopeček v Mikulově. Pouť je znamením pokání za hříchy minulé i současné, prosbou za spásu svou a svých bližních a poděkováním za Boží dary. V Mikulově je pouť neodmyslitelnou

součástí dění ve městě. Atraktivitou pro turisty, ale i pro místní je krojovaný průvod. Chlapci a děvčata jsou ustrojeni v kyjovských a podlužáckých krojích (Vrbková, 1998). Přestože nést sochu není lehkou záležitostí, poutníci si zpívají, modlí se a povídají si. Tradicí se stal Mezinárodní festival pěveckých souborů Kampanila, který se koná v kostele sv. Jana Křtitele a celou pouť uzavírá. Pořadatelé koncertu, mikulovští Virtuosi di Mikulov, uvedli v Přehlídkovém koncertu Setkání lidové písně. Moto tohoto souboru vyjadřuje myšlenku této akce myslím velmi výstižně:

„Tak jako hlas zvonu z mikulovské kampanily provází osudy lidí tohoto kraje staletími, tak šly touže cestou zpěv, hudba, potřeba komunikace a potřeba vnímání krásy.

Chtěli bychom vyjádřit pocit magické síly místa a doby, v níž žijeme, zpěvem a setkáváním.“ (www.kampanila.com)

Fašank

V únoru začíná období karnevalů a plesů. Karnevaly mají vazbu na minulost. Lidé na okamžik opouštěli přítomnost, aby načerpali nové síly. Karnevaly se konají na konci zimy, kdy se celá příroda viditelně mění (Keller, 2009). Fašank, masopust nebo ostatky se odehrává před Popeleční středou, kterou začíná velikonoční období půstu. S masopustní zábavou souviselo i dobré jídlo, konaly se zabijačky a vepřové hody. Za masopustní jídlo byla považována husa, která se jedla ve čtvrtek, počátkem masopustu. Charakteristickým jídlem jsou rovněž koblihy, či boží milosti, které se nabízejí účastníkům masopustního průvodu. Dříve se fašank slavil tři dny, dnes je oslava spojena zejména s průvodem masek a následnou zábavou s muzikou a tancem v místním kulturním zařízení (Vondrušková, 2004). Původně byl fašank doménou dospělých, dnes je myšleno i na děti, které se také mohou účastnit průvodu. Většina obcí a měst pak spolu s masopustní zábavou pořádá i karneval pro děti.

V současnosti dochází k obnově masopustních zábav v obcích a městech. Fašanková obchůzka se koná i v Mikulově a Březí. Průvod v Březí organizuje spolek mladých lidí DDP, který oproti loňsku sáhnul k tradičním maskám (viz obrázek č. 5 a č. 6). K nejstarším maskám patří medvěd s medvědářem, kobyla, žid, bába s nůsí, slaměník, turek či laufr. K letošnímu průvodu se přidali i muzikant s harmonikou a vozem bouchem. Průvod v naší obci tradičně začíná návštěvou starosty, kde se žádá o povolení průchodu. Potom následuje pochod vesnicí, kde se u jednotlivých domů maškary pozdraví se sousedy, popijí, zazpívají a malé i velké pobaví. Průvod odpoledne dorazí do sálu, kde se sejdou rodiče s dětmi

a začne rej masek – dětský karneval se spoustou soutěží a her. Večerní zábava pak bývá hojně navštěvována a to i obyvateli okolních obcí. Zůstává tak naplněno hlavní krédo organizátorů akce, a sice dobře se pobavit a sejít se sousedy a známými (Březácký zpravodaj 1/2013).

Velikonoce

Velikonoce jsou svátky, kde se mísí pohanské rituály spojené s příchodem jara a rituály křesťanské, spojené se zmrtvýchvstáními Krista. Svátek však nemá význam pouze pro křesťany. Jak vyplývá z mého výzkumu, velikonoce jsou hlavně rodinným svátkem. Otcové či dědové se syny chodí pro proutky, aby mohli uplést pomlázku, a dcery s matkami barví vajíčka pro koledníky. Pro naši rodinu a věřím, že i pro ostatní, jsou velikonoce příležitostí setkat se s příbuznými a přáteli. Jako dítě jsem chodila na koledu společně s bratrem a i já jsem měla u tetiček nachystáno vajíčko, či čokoládového zajíčka, za které jsem přednesla velikonoční říkanku. Nyní chodí na koledu můj desetiletý syn s otcem a já s dcerou doma s radostí uvítám koledníky nejen z okruhu mé široké rodiny. Jsem potěšena, že i přes to, že bydlím v obci teprve tři roky, už i k nám si našli cestu chlapi s pomlázkami.

S velikonočními svátky je spjato mnoho zvyků a pověr. Ještě dnes je vidět chlapece s řehtačkami, které slouží jako nástroj svolávání k bohoslužbě. V některých oblastech se k tradici šlehání proutky připojuje i oblévání vodou. Nejrozšířenější je ovšem pomlázka. Není mnoho míst, kde by se pomlázka nekonala (Vondrušková, 2004). Zatímco ve městech koledníci navštěvují zejména okruh příbuzných, na vesnici je zvykem chodit od domu k domu. V některých vesnicích je zvykem, že chodí velká skupina koledníků, která si nese velkou pomlázku, po cestě si zpívají a projdou tak celou vesnicí dům za domem. Lidé na vesnici se navzájem znají a jsou na koledníky připraveni s bohatým pohoštěním. Oslavy velikonoc v Mikulově jsou spjaty s vítáním jara a zahájením turistické sezóny. Město nabízí mnoho kulturních akcí, velikonoční jarmark, ochutnávky vín a tradičních velikonočních pokrmů. Program je sestaven tak, aby se pobavil opravdu každý. Pro děti jsou připraveny velikonoční dílničky, kde si mohou vyrobit tradiční velikonoční předměty a dospělí jistě ocení představení zejména místních folklórních souborů, které doprovází celým čtyřdenním programem. Díky kostýmovým prohlídkám lze shlédnout historické památky Mikulova, k jejichž otevření v době velikonoc dochází (www.mikulov.cz). Tradiční velikonoční oslavy v Mikulově jsou velice příjemnou záležitostí pro celou rodinu, které evokují návrat do aktivního života po období zimního klidu.

Hody

Hody na jižní Moravě jsou velkým svátkem. Pro menší obce jsou často jedinou možností, kdy mají příležitost setkat se obyvatelé téměř celé vesnice. Hody se slaví vždy v první neděli po svátku místního patrona, kterému je zpravidla zasvěcený i místní kostel. „*Hody milé hody, už jsem dohodoval, už jsem čtyři noci, doma nenocoval.*“ Lidová písnička vystihuje mimo jiné délku tohoto svátku. Hody jsou tradiční slavností, která obvykle začíná v pátek a trvá celý víkend.

Organizace oslav, které jsou největší společenskou událostí obce, spočívá na chasě, na místní mládeži, která přebírá rituály od svých rodičů či prarodičů. Hlavním organizátorem je první stárek. On a ostatní chlapci – stárce jsou zodpovědní za organizaci a hladký průběh hodů. Každý stárek má partnerku – stárku. Chlapci a dívky nosí tradiční kroj, který se liší region od regionu. Množství párů je různé. Důležitou součástí hodů je májka. Májka je symbolem života, síly a moci. O hodech se staví malé májky před domy jako vyjádření úcty nebo vyznání lásky dívce – stárce. Velká májka se staví do středu tanečního „placu“, je středobodem celé akce, pod ní se koná hodové veselí. Májka je spojená ze dvou nebo tří smrkových stromů a dosahuje výšky až třiceti metrů. Stromy pokácí obvykle ve čtvrtek a v pátek se májka staví. Poté se zdobí pentlemi z krepového papíru. Při stavění máje je veselo. Je to příležitost pro omladinu, ale i pro starší spoluobčany, aby se zapojili do májového veselí a už v pátek si pod májkou zazpívali. V sobotu se sejdou všechny stárky u hlavní stárky. Za nimi pak dojdou chlapci – stárce, před domem zazpívají a zatancují a vydají se na průvod obcí. Krojovaný průvod, to je jedinečná přehlídka lidové tvořivosti. Průvod stárků společně s muzikou jde obcí dům od domu. Stárce tancují a zpívají, zavádějí k tanci a zvou obyvatelé obce pod májku, k hodovému veselí (viz obrázek č.1 a 2). Je zvykem stárky pohostit, nabídnout jim před domem víno, či něco k zakousnutí. Odpoledne po slavnostním nástupu chasy – stárků, je hodová zábava zahájena. Hodová zábava probíhá až do brzkých ranních hodin. K tanci a zpěvu hraje pozvaná dechová kapela. V neděli zábava pokračuje. Chasa se sejde u stárky a společně se vydají na bohoslužbu do kostela, kde jim pan farář posvětil hody. Poté opět následuje veselice pod májkou.

Průběh hodů je téměř v každé obci stejný. V Mikulově byla myšlenka hodů obnovena v roce 2008 díky partě mladých nadšenců. Po poradě s mikulovským proboštem Stanislavem Krátkým stanovili termín na víkend po svátku sv. Jana, kterému je Mikulovský kostel zasvěcen. Hody se konají pouze jeden den, ale ohlas je velmi pozitivní.

Jak chasa Mikulov uvádí na svých webových stránkách, cílem této skupiny je „*péče o rozvoj a zachování lidových kulturních tradic v oblasti folklóru a výchova dětí a mládeže, spojená s nácvikem lidových písní a tanců*“ (www.chasamikulov.cz).

Z vlastní zkušenosti vím, že právě děti hody velmi intenzivně prožívají. V naší obci si děti v mateřské škole zdobí vlastní májku a učí se lidové písničky. Mnoho dětí má také kroj, který se v rodině dědí z generace na generaci. Jít s průvodem obcí a zatančit si se stárky pod májkou je snem mnoha holčiček z naší vesnice a převážná většina z nich si tento sen v hodových dnech splní. Není mnoho rodin v Březí, které by se hodů aktivně neúčastnily. Je to významná společenská událost, kterou si obyvatelé naší obce ani její návštěvníci nechtějí nechat ujít.

Festival Národů Podyjí

Potěšení z dobrého jídla a pití s dobrými přáteli je v Mikulovském regionu nejoblíbenější tradicí, která má mnoho podob. Jednou z nich je mikulovské Setkání národů Podyjí. Občanské sdružení Národy Podyjí pořádá festival každé léto od roku 2000. Po celá století byla téměř celá jižní Morava multikulturním prostředím. Za desetitisíce let zde se zde vystřídalo a zanechalo stopy mnoho kmenů a národů. A protože i láska mezi národy zřejmě prochází žaludkem, přicházejí do Mikulova nabídnout tradiční národní jídla nejen Češi, Moravané, Slováci a Rakušané, ale také Řekové, Arméni, Goralové, Romové, Židi, Ukrajinci a mnoho dalších národů. Kromě kulinářských výtvorů mají v Mikulově zde žijící národnostní skupiny možnost představit své hudební, taneční či divadelní umění. Mnozí zde žijí a chtějí tento krásný kout považovat za svůj domov a předat něco ze své kultury. Festival trvá tři dny, v pátek je zahájen přehlídkou národopisných souborů Sousedé a končí v neděli společnou snídaní na náměstí v Mikulově a hudebním programem Setkání měst (www.narodypodyji.cz).

Mikulov gourmet festival

Festival je čtyřdenní oslava tradičního jídla a vína v Mikulově. Rodinné vinařství Marcincák pořádá letos již čtvrtý ročník tohoto festivalu. Festival představuje jídla inspirovaná místní kuchyní ve snoubení s víny domácích vinařů. Vybraní kuchaři, členové Asociace kuchařů a cukrářů připravují tradiční jídla národností, které pobývaly na Mikulovsku. V několika restauracích v Mikulově pak můžou návštěvníci ochutnat jídla habánské, moravské, německé, rakouské či hebrejské kuchyně. Pro návštěvníky je připraven program představující město Mikulov, jeho krásy, přírodu a kulturu. Součástí

programu třetího ročníku bylo například slavností otevření expozice „*Vino napříč stoletími*“ umístěné v prostorách zámku. Festival mohl vzniknout díky podpoře partnerů, z nichž největším je Jihomoravský kraj, který na tuto akci poskytl finanční podporu. Akce je rovněž podporována médii a mnoho osobností našeho kulturního a společenského života si ji nenechalo ujít. Tento festival je příležitostí představit krásy města Mikulov, jeho propojení s dobrým jídlem a vínem, který k našemu kraji bezpochyby patří.

Kulturní akce na Mikulovsku mají bohatou tradici. Mnohé z akcí vycházejí z tradičních vinařských oslav, souvisí se zemědělstvím nebo jsou vázány na proměny přírody během roku. Některé oslavy jsou spojeny s křesťanskými svátky. Málolterá slavnost však zůstala nedotčena vlivem času. Kulturní akce se přizpůsobují potřebám společnosti. Jejich úkolem je hlavně pobavit. Setkání na společenských akcích vede k větší soudržnosti a sounáležitosti. U menších akcí se upevňují vztahy mezi obyvateli obcí, je zde menší anonymita. Folklórní akce mají za úkol reprezentovat specifika kraje, jeho jedinečnost. Cílem těchto akcí je v dnešní době rovněž ekonomický profit kraje, města či obce. Přestože zájem o kulturní akce vzrůstá, nezřídka je akce finančně nesoběstačná. Poděkování proto patří různým sponzorům, mecenášům a také obcím, městům a krajům, kteří takový projekt finančně podporují. I díky této podpoře, různým projektům a dotačním titulům existuje možnost, že naše národní kultura zůstane zachována.

3.5 Národopisné soubory

Národopisné soubory mají prvořadou zásluhu na oživování lidových tradic. Na Mikulovsku se soubory začali zakládat zhruba před třiceti lety. Soubory čerpali z materiálů oblastí, odkud do příhraničí přišli. Jejich činnost byla zpočátku ovlivněna výhradně folklórem z Hanáckého Slovácka, Podluží, Kopanic či Dolňácka. Postupem času chtěli mít soubory vlastní repertoár. Je nasnadě, že zapátrali v historii kraje a objevili malebnost folklóru moravských Chorvatů. Díky úctě k tradicím tak můžeme znovu obdivovat lidovou moravsko-chorvatskou kulturu, ale i kulturu jiných oblastí, se kterou se můžou setkávat návštěvníci folklórních slavností, přehlídek a dalších folklórních vystoupení.

Národopisný spolek Pálava

Soubor je jedním z nejznámějších působících na Mikulovsku. Reprezentuje kulturu národů žijících v oblasti Mikulovsko a významně se podílí na udržování tradic v této oblasti.

Vznik souboru souvisí s masopustem roku 1975. Tehdy se ředitelka místní malotřídky Zlatislava Krůzová spolu se skupinou rodičů školních dětí rozhodli uspořádat fašank i s obchůzkou po vesnici. Fašank učaroval nejen veřejnost, ale hlavní měrou ty, kteří se na organizaci podíleli a chtěli uspořádat i ostatní akce (Vrbková, 2009). Zpočátku se scházeli nepravidelně za účelem obnovování tradic, jako jsou hody, dožínky, či vinobraní. Do znovuosídlené oblasti lidé přinášeli podobu slavností ze svých původních domovských oblastí. Díky ojedinělé činnosti několika nadšenců vznikla v roce 1979 národopisná skupina. Těleso mělo taneční skupinu, ženský a mužský sbor a vlastní cimbálovou muziku, kterou vedl pan Jan Vondráček z Podivína.

V lednu 1981 se stal primášem cimbálové muziky pan Vítězslav Výhoda, učitel LŠU Mikulov a soubor dostal punc profesionality. Spolupráce s mikulovskou uměleckou školou se prolíná s působením souboru až do současnosti. Cimbálová muzika dala příležitost k rozvoji mnoha mladým hudebníkům. Mnoho dětí, které se učilo základům hudby na této mikulovské škole, našlo uplatnění v souboru Pálava. Základní umělecká škola v Mikulově v současnosti poskytuje prostory souboru a vedení školy umožňuje rozvíjet činnost souboru (Vrbková, 2009).

Národopisný soubor Pálava se zúčastnil stovek vystoupení, soutěží a festivalů nejen v naší republice, ale i za hranicemi. Soubor zpracovává a prezentuje materiál národopisných oblastí, které v kraji pod Pálavou zastupovaly obyvatelstvo přistěhované po druhé světové válce. Obnovil tak projevy lidové kultury Podluží, Dolňácka, Kopanic i Hanáckého Slovácka. Od roku 1993 se za pomoci etnografky Zdeňky Jelínkové snaží o vzkříšení písní a tanců moravských Chorvatů na Mikulovsku. Soubor uskutečňuje výsledky její výzkumné práce, zpracovává její pásma a za pomoci jejích podkladů začal pracovat na obnově krojů moravských Chorvatů (Vrbková, 2009). Malebné a zpěvné dědictví moravských Chorvatů se stalo stěžejním programem národopisného spolku Pálava. Přestože její členové nejsou původem Chorvaté, rozhodli se poklady této kultury na Mikulovsku zachovat pro další generace. Chorvatská menšina žila na Mikulovsku přes 400 let v obcích Jevišovka, Dobré Pole, či Přerově a NS Pálava se svou cílevědomou prací snaží zachovat lidové umění této menšiny. Jeho činnost byla odměněna titulem „Laureát 50. MFF“ za obnovu krojového bohatství moravských Chorvatů na Mezinárodním folklórním festivalu ve Strážnici, kam je pravidelně zván.

Soubor rovněž pořadatelsky udržuje trojfestival Sousedé a v roce 1989 stál u zrodu prvního ročníku festivalu dětských cimbálových muzik v Mikulově. Nultý ročník festivalu

dětských cimbálových muzik byl věnován odkazu Josefa Košuliče, zakladatele první cimbálové muziky v Mikulově a bývalému řediteli LŠU v Mikulově (Vrbková, 2009).

Významnou událostí a obohacením projevu souboru bylo zhotovení „pálavských gajd“. Gajdy, jak se na Moravě nazývali dudy, byly dříve velmi oblíbeným nástrojem. Jejich historie sahá do 13. století, nejstarší ilustrace se nachází v Olomoucké bibli z roku 1417. Gajdošská muzika Pálava vznikla v roce 1998 a snaží o znovuoživení starobylého způsobu hraní. Na znovuoživení gajd se významnou měrou podílejí sourozenci Bohdana a Luboš Štanclovi (Gajdy.cz). Repertoár gajdošské muziky je rovněž ovlivněn kulturou moravských Chorvatů.

Národopisný spolek Pálava je více jak třicet let aktivním nositelem lidových tradic. Nechybí na žádných slavnostech, které se na Mikulovsku konají, čímž významně obohatil kulturní život této oblasti. Souborem prošlo za dobu jeho existence několik generací hudebníků a tanečníků. Jeho členové se sjíždějí z širokého okolí a působí zde, jak už to v takových souborech bývá, celé rodiny. Rovněž jeho sběratelská činnost se jeví velice přínosnou. Disponuje bohatým krojovým fondem. Spolek rovněž nahrál dva CD nosiče a vydal, či se podílel na několika publikacích. Zvykoslovný, slovesný, písňový a taneční materiál čerpající z kultury Moravských Chorvatů zpracoval soubor za výrazné pomoci Zdeňky Jelínkové tak, že slouží jako dokument pro práci folklorních souborů i odborníků. Rovněž byl upraven pro jevištní zpracování, díky čemuž se lidová kultura Moravských Chorvatů stala stěžejním programem mikulovských souborů.

Současné členění souboru:

Informace o členění souboru byly dostupné na internetových stránkách NS Pálava.

Pálavěnka – soubor dětí předškolního a mladšího školního věku. Původně přípravné oddělení je nejmladší částí spolku Pálava. Děti předškolního a mladšího školního věku se učí formou hry. Díky pravidelným schůzkám v prostorách Základní umělecké školy zvládají vystoupení nejen v naší republice, ale i v sousedním Rakousku.

Pálavánek – žákovský soubor, který je budoucností souboru Pálava. Soubor se účastnil mnoha přehlídek a domácích i zahraničních festivalů. Soubor spolupracoval s Českou televizí či s Brněnským rozhlasovým orchestrem lidových nástrojů. Získal také mnoho ocenění.

Pálava – soubor sdružuje na dvě desítky tanečníků z okolí Mikulova. Věkové rozmezí je 15 až 28 let. Soubor doprovází cimbálová muzika Píšťalena.

CM Píšťalena – působí s přestávkami od roku 1999. Tehdy byla sestavena z žáků Základní umělecké školy. Od roku 2007 doprovází taneční složky souboru.

Pálavští senioři – vznik této složky spolku se datuje od roku 1999, kdy jej sestavili bývalí tanečníci souboru Pálava. Kromě kulturních akcí v Mikulově vyjíždí skupina i na domácí a zahraniční festivaly.

Břeclavan

Historie souboru se začala psát v roce 1954. Vznikl na popud Josefa Kobzíka a Františka Hlavenky, kteří chtěli soubor, ve kterém by se soustřeďovalo vše, co souvisí s lidovým tvořivým projevem (Vrbková, 2009). V roce vzniku měl soubor čtrnáct členů. Soubor vystupoval zejména s písněmi z Podluží. Od počátku jim pomáhal především cimbalista a etnomuzikolog MUDr. Antoš Frolka. V roce 1955 se soubor spojil s Hudební školou v Břeclavi. Obě instituce měly stejné ideje, a sice podchytit muzikálnost Podluží a dalším hudebním vzděláním jí kultivovat. Od roku 1955 byl soubor začleněn do Závodního klubu břeclavského národního podniku Gumotex. Díky tomu získal nejen prostory ke zkoušení, ale také basu a krojové vybavení (Vrbková, 2009).

Již v roce 1955 si soubor odnesl první ocenění z krajského kola soutěže Lidové umělecké tvořivosti. Soubor vytvořil celovečerní taneční pásmo oživené dramaturgií „*Čepení nevěsty*“. Pásmo bylo přijato kladně laickou i odbornou veřejností. V témže roce vznikla spolupráce s Tvrdomským krúžkem, kdy se začali společně věnovat pořádání každoročních folklórních slavností „*Podluží v písni a tanci*“, která se koná právě v Tvrdomicích. V roce 1956 soubor získal I. místo v celostátní soutěži Lidové tvořivosti. Velmi ceněné bylo složení souboru, který pojímá několik věkových kategorií. Porota rovněž vyzdvihla význam obnovení původních lidových písní z Podluží. Soubor se v roce 1956 poprvé účastnil festivalu ve Strážnici (Vrbková, 2009). Spolu s Tvrdomickým krúžkem připravili pásmo s názvem „*Hody na Podluží*“. Dalším z pásem souboru byl pořad věnovaný fašankovým zvykům či čepení nevěsty.

Soubor reprezentoval naši kulturu rovněž v zahraničí na Mezinárodním folklórním festivalu ve Velké Británii. Byl na turné v Itálii, v tehdejší Jugoslávii, Švédsku, Francii či ve Švýcarsku. V roce 1965 vyjeli pod záštitou Pragokonzertu na turné do Spolkové republiky Německo. Tehdy již spolupracovali s etnografkou Zdenkou Jelínkovou, která se

podílela na vytvoření programu, který zahrnoval folklórní projevy celého tehdejšího Československa. Kromě verbuňku měl soubor připraveny například tance z Kopanic i z východního Slovenska nebo českou polku. Břeclavan se stal významným nositelem a reprezentantem naší kultury v zahraničí. Jeho domácí činnost byla rovněž výrazná. Spolupracoval s českým rozhlasem a televizí. 28. října 1968 se účastnil slavnostního programu k vyhlášení Československé federace a o rok později účinkoval v programu k 100. výročí Národního divadla v Praze (Vrbková, 2009). Jejich program byl v rámci Mezinárodního folklórního festivalu ve Strážnici v roce 1983 natočen rozhlasem a zařazen do Zlatého fondu Československého rozhlasu. Na podnět Jožky Kobzíka se v listopadu 1984 poprvé konala přehlídka vyspělých cimbálových muzik Hudecké dny. Tradiční hudební festival, na který přijíždějí cimbálové muziky Slovácka a folklórní soubory, které každoročně připravují milovníkům zábavy ochutnávku našeho folklóru.

Soubor Břeclavan je na vysoké úrovni a prošlo jím velké množství zpěváků, tanečníků a muzikantů různých věkových kategorií. Uvádí se, že nejmladší skupinu dětí mezi šesti až deseti lety tvořilo dokonce až 99 dětí (Vrbková, 2009). Umění souboru bylo oceněno řadou vyznamenání a dostalo se mu řady poct v zahraničí. Jeho vysoká umělecká úroveň byla příkladem pro další soubory. Břeclavan je poctivým interpretem folklóru z Podluží. V souboru se doposud vystříдалo na čtyři stovky členů. Ti všichni si odnesli díky práci v souboru poznání vlastní role ve společnosti, toleranci a schopnosti obětovat se celku, ale v neposlední řadě lásku k lidové písni a tanci, která je bude doprovázet po celý zbytek života.

Klaret

Cimbálová muzika Klaret působí na Mikulovsku od roku 2000. Je složena ze zkušených muzikantů, kteří prošli různými folklórními soubory. Primášem je současný ředitel Základní umělecké školy Mikulov Jiří Vrbka. Cimbálová muzika hraje ve složení housle, klarinet, viola, cimbál a kontrabas. Repertoár souboru není vázán na specifický region. Vzhledem k tomu, že muzikanti jsou z různých měst a obcí hraje cimbálka písničky z Podluží, z moravského Slovácka a Slovenska. Mikulov nenáleží striktně k žádnému regionu, nicméně kroj užívaný muzikanty má prvky kroje z Podluží. Primáš pak užívá kroj mužácký. Název kapely je odvozen od označení názvu vína, což koresponduje s krajem s vinařskou tradicí. Cimbálová muzika Klaret vystupuje zejména na soukromých akcích a na akcích v Mikulovském regionu, např. Pálavském vinobraní. Pro Českou televizi natočili jeden z dílů hudebně zábavného cyklu „Víněčko“, v kterém Jožka Šmukař věnuje

prostor vinařství a lidové muzice na jižní Moravě. Klaret se rovněž účastnil zahajovacího ceremoniálu na mistrovství světa v ledním hokeji v Německu v roce 2001. Členové souboru nemají pro svoji pracovní vytíženost příliš mnoho možností scházet se, přesto jsou ochotni věnovat svůj volný čas zachování odkazu svých předků.

<http://www.mikulov.cz/kultura-sport-a-volny-cas/kulturni-a-sportovni-spolky/>

Soubor Olšava a Oldšava

„Dokád' žiješ – tancuj, zpívaj a bav sa.“

Soubory Olšava a Oldšava svým působištěm sice nepatří do regionu Mikulovsko, nicméně zasahuje významnou měrou do života mé rodiny. V souborech se realizovala má sestřenice a její rodina. Projdeme-li seznam členů souborů, zjistíme, že jsou typickým příkladem předávání tradic v rodině. Mnozí z členů se věnují folklóru už od dětství a stejně tak jako má sestřenice, stali se už „folklórními seniory“. Láska k lidovému umění se zde odráží působením celých generací v tomto souboru lidových písní a tanců.

Soubor Olšava byl založen v Uherském Brodě v roce 1951. Součástí souboru je cimbálová muzika, hudební a taneční složka. Základem repertoáru souboru je sběratelská činnost členů. Taneční čísla vznikala spontánně a členové souboru se podíleli rovněž na hudební úpravě. Soubor se podílí na kulturních akcích v Uherském Brodě, jako je *Brodský jarmark*, *Brodské koledování* či *Mikulášský jarmark*. Obnovili tradici fašanků ve městě. Soubor pořádá kulturní pořad *Legenda moravského folklóru*, jehož loňský, desátý ročník byl věnován primášům. Bohatou tradici mají rovněž *Slovácké večery*, kde si členové souboru zvou folkloristy a lidi, kteří mají vztah ke kulturním tradicím. Soubor Olšava navštívil za dobu svého působení většinu zemí Evropy, ale také Singapur, Japonsko a Irák. V Olšavě se vystřídalo za dobu jeho působení mnoho zpěváků, muzikantů a tanečníků. Někteří z nich věnovali činnosti v souboru velkou část svého života. Část starších členů vytvořila samostatný soubor Oldšava. Repertoár tohoto souboru čerpá s Uherskobrodská, Luhačovského zálesí a Moravských Kopanic. Díky sponzorům, především městu Uherský Brod, realizoval soubor několik projektů, které reprezentují folklór u nás, ale i v zahraničí. Jedná se o projekty *Šíření folklórních tradic*, *Kořeny folklóru bez hranic* a projekt *Návraty*. Členové souboru pořádají rovněž společné soustředění a další akce, jako je lyžování či oslava Silvestra (www.olsava.cz, www.oldsava.ub.cz).

Je úctyhodné, že i v dnešní době maximálního časového vytížení přetrvává v lidech láska k lidovým písničkám a tradicím. Stále se najdou jedinci, kteří věnují svůj volný čas

aktivitám s folklórem spojených a do dění zapojí celou rodinu. Lidé, kteří se ve svém volném čase věnují jakékoliv aktivitě, jsou více komunikativní, lépe se zařazují do společnosti. Volnočasové aktivity podporují formování osobnosti, rozvíjejí schopnosti jedinců a vedou k identifikaci se společností. Naopak jedinci, kteří podléhají konzumnímu způsobu života vedoucího k pasivitě, často sklouznou k závadovému chování.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUM

4.1 Stanovení cílů a výzkumných problémů

Cílem bakalářské práce je zjistit, zda a jakým způsobem folklór pomáhá lidem začlenit se do společnosti. Nejdřív chci analyzovat dnešní společnost v našem mikroregionu. Prostřednictvím rozhovorů, pozorování, studia literatury a dokumentů chci zprostředkovat zejména dění v obci Březí, kde s rodinou bydlím a ve městě Mikulov. Výzkumem chci ukázat, jak lidé u nás žijí, co ovlivňuje kvalitu jejich života a zejména vliv prostředí na socializaci jedince na vesnici. V práci analyzuji způsob trávení volného času rodin v našem mikroregionu a kulturní úroveň rodin a jednotlivců. Budu vycházet z toho, že prostředí na venkově a na malém městě je odlišné od prostředí velkoměsta, není tak anonymní. Chci poukázat na to, že tradice na vesnicích, či menších městech zůstávají zachovány činnostmi různých spolků a sdružení. O udržení tradice se zaslouhují rovněž jedinci, kteří tradice předávají dalším generacím.

Výzkumné problémy

Výzkumný problém č. 1: Jednotlivce seznamují s folklórem a tradicemi rodiče.

Výzkumný problém č. 2: Zájem o folklór se projevuje pouze u jedinců, kteří se folklóru aktivně věnují nebo věnovali.

Výzkumný problém č. 3: Lidé v kraji si uvědomují význam folklóru a snaží se tradice dodržovat.

Zkoumaný vzorek

Výzkumu se účastnilo osm osob, tři muži a tři ženy ve věku 30–62 let, dále pak chlapec a dívka staršího školního věku. Zkoumaný vzorek byl vybrán z okruhu známých a příbuzných výzkumníka.

4.2 Metodika šetření a způsob zpracování dat

Pro empirickou část bakalářské práce jsem se rozhodla použít kvalitativního výzkumu, konkrétně metodu polostrukturovaného rozhovoru. Bylo sestaveno 8 otevřených otázek.

Rozhovory probíhaly v domácím prostředí respondentů. Kromě otázek z rozhovoru byly pokládány i otázky doplňující, sloužící k upřesnění dat použitých v bakalářské práci.

Otázky rozhovoru byly sestaveny do dvou částí:

1. část zkoumá povědomí o folklóru u jedince a jeho rodiny, zajímá mě, jaké tradice v rodině dodržují, kdo mu informace o těchto tradicích předal, popř. zda je předává dál. Vzhledem k tomu, že jsem výzkumu podrobila zejména dospělé jedince, směřoval jsem otázky spíše na úlohu rodiny, nežli školy.
2. část jsou otázky, které směřují k volnočasovým aktivitám jedince, k jeho působení v různých spolecích, souborech či sdruženích. Zkoumala jsem zájem jednotlivců o volnočasové aktivity spjaté s folklórem. V závěru jsem požádala o vyjádření k dnešní situaci na poli folklóru. Zajímal mě názor zkoumaných jedinců na budoucnost folklóru v našem mikroregionu a na předávání tradic v rodině. Dotazoval jsem se, zda a za jakých podmínek má dle jejich názoru předávání kulturních hodnot význam na socializaci jedince.

4.3 Analýza a interpretace výsledků výzkumu

Výsledky zjištěné v rozhovoru předkládám v následujícím rozboru.

Otázka č. 1: Kdo Tě vedl k folklóru?

Všech osm respondentů odpovědělo, že k zájmu o folklór je vedli rodiče.

Rodiče jsou hlavními nositeli tradic v rodině a mají významný podíl na formování osobnosti. Právě rodiče směřovali jednotlivce k působení v nějakém souboru, hraní na hudební nástroj, či jenom k tomu, aby měli povědomí o tradičních svátcích a zvycích. Respondenti ve věku nad padesát let poukazovali rovněž na úlohu školy a církve v dodržování některých svátků. Dle oslovených dětí dostávají ve škole pouze strohé informace o významu některých zvyků a obyčejů.

Otázka č. 2: Jaké svátky jste doma slavili (slavíte), jaké tradice jste doma dodržovali (dodržujete), které máš nejraději a proč?

Všech osm respondentů odpovědělo, že dodržovali a dodržují zvyky spojené s vánoci a velikonoci. Tři z respondentů odpověděli, že se účastní na přípravách hodů a fašanku. Pět z oslovených respondentů se aktivně podílí na Mikulášské nadílce.

Mým výzkumem se potvrdila obecná obliba vánoc. Všichni respondenti se shodli na tom, že vánoce jsou nejkrásnějšími svátky v roce. Jsou svátky klidu a rodinné pohody. Patří k nim dobré jídlo, dárky a ozdobený stromeček. Přestože tento křesťanský svátek podléhá různým vlivům, je to především oslava rodinné soudržnosti. Pro děti je příslibem vánoc svátek sv. Mikuláše. Mikulášské obchůzky mají v českých zemích bohatou tradici. Děti se těší na Mikulášskou nadílku, kdy dostávají kromě ovoce také sladkosti. V oblíbě jsou Mikulášské besídky, které organizují školky, školy a jiná kulturní zařízení. Většina z oslovených respondentů se osobně podílí na přípravách Mikulášské nadílky. Jedna z respondentek svátek omezuje na darování nadílky dětem, nelíbí se jí strašení dětí čertem. Dva z respondentů ve věku 57 a 42 let Mikuláše neslaví, ani se nepodílí na přípravách. Mají již dospělé děti.

Mezi další, rozšířené svátky patří Velikonoce. Pro křesťany jde o nejdůležitější svátky v roce. Kromě dvou dotazovaných dětí, vnímají všichni respondenti křesťanský význam svátků. Velikonoce jsou rovněž svátky jara a váže se k nim mnoho zvyků a obyčejů. Každý z respondentů se nějakou měrou podílí na oslavách Velikonoc. Dle výzkumu bývá obvyklé, že otcové se syny berou velikonoční koledu jako příležitost k setkání s rodinou a přáteli. Dcery s matkami se ujímají úlohy hostitelek.

Otázka č. 3: Jak jste s rodiči trávili volný čas, jak jej trávíš nyní?

Se založením rodiny se čas pro volnočasové aktivity u jedinců zmenšil. Zatímco se v dětství a v mládí mohli intenzivně věnovat nějakému kroužku nebo byli členy souboru, dnes na tyto aktivity většinou nemají čas. Je to případ zejména žen v produktivním věku, které se chtějí především věnovat dětem. Muži si čas na svoje aktivity najdou, stejně tak starší respondenti využívají znovunabytého času ke své seberealizaci. Účast ve folklórních souborech se dle mého výzkumu jeví jako časově náročná. Většina z oslovených chce raději trávit čas pospolu s rodinou. Čas vyplňují sportovními, kulturními aktivitami a setkáváním s přáteli.

Otázka č. 4: Navštěvuješ nějakou volnočasovou aktivitu, tvoje děti navštěvují?

Hodnotné využití volného času je prioritou ve výchově dětí a mládeže. Pozitivně ovlivňuje vývoj jedince, směřuje jej k ustanovení si hodnotového systému. Volnočasové aktivity se

významnou měrou podílí na socializaci jedince. Účastí v různých sdruženích, kroužcích či spolcích se člověk lépe začlení do kolektivu, má možnost poznat nové tváře i setkávat se s lidmi již známými.

Volnočasovou aktivitu nenavštěvují v současné době dvě respondentky ve věku 30 a 38 let a muž ve věku 42 let. Všichni tři byly v minulosti členy národopisných souborů a cimbálových muzik. Ženy se v souboru nerealizují z časových důvodů, protože se chtějí věnovat zejména rodině. Cimbálová muzika Kolík, které byl dotazovaný muž primášem, se rozpadla a dotazovaný nechtěl působit v jiném souboru.

Ostatní dotazovaní se volnočasovým aktivitám věnují. Obě děti tráví svůj volný čas návštěvou různých kroužků. Chlapec inkriminuje spíše ke sportu, ale navštěvuje také výtvarný obor na ZUŠ Mikulov. Děvče navštěvuje hudební obor tamtéž, věnuje se zpěvu a hraní na housle. Zatímco děvče dříve navštěvovalo kroužek hodových tanců a o folklór se částečně zajímá, chlapec nemá zájem sdružovat se v nějakém folklórním uskupení. Obě děti se účastní regionálních folklórních akcí spolu s rodiči.

Muž ve věku 57 let je členem pěveckého sboru. Jelikož má dospělé děti, není pro něj problém věnovat této aktivitě mnoho ze svého volného času. Vystoupení souboru se jako divák často účastní i manželka. Stejně tak tázaná žena ve věku 62 let plně využívá svůj volný čas k různým aktivitám spojených s folklórem. Vede různé zájmové kroužky a je členkou Sboru pro občanské záležitosti v obci Březí. Tento pořádá různé akce pro občany obce. Do organizace těchto akcí zapojuje manžela, dceru i vnučku, které zejména předává svoje dovednosti a zkušenosti. Na aktivity související s folklórem si najde čas i další respondent, ženatý muž ve věku 32 let. S kamarády založil pěvecký sbor 5TET. Spolu s manželkou se podílí na přípravách a realizaci různých folklórních akcí v obci. Je patrné, že i přes dnešní uspěchanou dobu si jednotlivci najdou čas na hodnotné trávení volného času. Výhodou je, když se zapojí celá rodina.

Otázka č. 5: Založil/založila jsi nějaké sdružení, spolek? Proč? Koho jsi oslovil ke spolupráci?

Různá sdružení a spolky mají v našem mikroregionu bohatou tradici. Jedním z příkladů je tělovýchovná jednota Sokol, kterou spoluzakládal v obci Dobré Pole jeden z respondentů, 57letý muž. Tento spolek založil spolu s bratrem a kamarády zejména pro rozvoj sportovních aktivit v obci. V současné době je členem Mužského pěveckého sboru v Březí. Další z dotázaných, žena ve věku 67 let, byla iniciátorkou k znovuoobnovení Sboru pro

občanské záležitosti v Březí. Spolu s kamarádkami se domluvily na obnovení tohoto spolku zejména proto, aby bylo věnováno více prostoru práci se seniory v obci. Na založení pěveckého uskupení 5TET se podílel další z dotázaných, 32letý muž z obce Březí. Uskupení vzniklo z tradice vánočního zpívání. Záměrem členů bylo zejména pobavit sebe a ostatní. V současné době jsou poplatnou součástí kulturního života v obci. O založení nějakého menšího uskupení uvažuje respondentka ve věku třiceti let. Vzhledem k tomu, že má malé dítě, chtěla by aktivitu směřovat na menší děti. V současné době jsou s manželem dosti pracovně vytížení, ale vždy se folklóru věnovali a chtěli by se mu věnovat opět, společně se synem. Je zřejmé, že činnosti spojené s folklórem jdou napříč věkovým spektrem respondentů. Dle odpovědí dotázaných je cílem těchto uskupení společné trávení volného času a poskytnutí zábavy nejen sobě, ale i ostatním.

Otázka č. 6: Jak často se setkáváte? Kdo organizuje, svolává schůzky, platí, podporuje činnost souboru, spolku? Jaké akce organizujete?

Uskupení se obvykle setkávají před plánovanou kulturní akcí. Setkání svolává obvykle vedoucí souboru. Pěvecký sbor Mužáci i Sbor pro občanské záležitosti v Březí je částečně finančně podporován Obecním úřadem v Březí. Chlapci z pěveckého uskupení 5TET si náklady hradí sami. Toto uskupení zpívá téměř na všech kulturních akcích v obci. Účastní se hodů, vánočního zpívání a akcí pro seniory. Podílí se na organizaci fašanku a pálení čarodějnic. Mužáci organizují každoroční Sraz mužských a ženských sborů v Březí a účastní se kulturních akcí v Březí, Mikulově a v partnerských městech. Sbor pro občanské záležitosti zavedl tradici gratulací seniorům a také posezení u cimbálu určené zejména k setkání seniorů. Sbor taktéž obnovil tradici vítání občánků v obci. Dalšími aktivitami jsou Mikulášská besídka pro děti, Vánoční jarmark, Retro výstava aj.

Otázka č. 7: Vedeš, budeš vést k folklóru svoji rodinu, děti a jakým způsobem?

Všichni z dotazovaných vedou svoje děti k nějaké formě folklóru, ať už je to pletení pomlázek a barvení vajíček nebo zdobení stromečku. Všichni respondenti jsou z obcí v okolí Mikulova. V těchto obcích jsou tradice stále živé. Je běžné účastnit se hodů, velikonoční pomlázky nebo vánoční besídky. Někteří z dotazovaných se účastní aktivně, zpívají a zajišťují kulturní program. Ostatní navštěvují akce spolu s rodinou. Děti z Mikulovska se s projevy folklóru setkávají v průběhu roku při různých kulturních akcích, které zde probíhají. Přesto zájem dětí o folklór klesá. Je příliš mnoho jiných vlivů, jsou ovlivňovány médii a kamarády. Stále však existují rodiny, kde se tradice a zvyky udržují.

Mnoho rodičů si uvědomuje význam folklóru a snaží se děti nějakým způsobem zapojit. Z odpovědí respondentů je zřejmé, že záleží na rodičích, jaký okruh zájmů dětem určí.

Otázka č. 8: Jak vnímáš současný zájem o folklór a je vůbec nějaký zájem, co podle tebe lidi zajímá?

Zatímco většina respondentů odpovídalo, že zájem o folklór klesá, tři z dotazovaných tvrdí, že se zájem o folklór zvýšil. Z odpovědí vyplývá, že upadá zájem o účast v různých folklórních uskupeních. Nedostatek času, ale i finanční náročnost se podepsala na nezájem o tuto formu trávení volného času. Pro rodinu s průměrným příjmem je těžké platit dítěti více než jeden kroužek. Pořízení kroje či hudebního nástroje je pro mnoho rodin nereálné. Činnost národopisných souborů byla dříve více podporována státními institucemi, nebo např. místním JZD, jak tomu bylo v případě NS Pálava. I v současné době existují různé granty na podporu těchto aktivit, pro jedince však zůstává účast například v národopisném souboru finančně náročnou. Nesmíme opomenout ani časovou náročnost. Dle odpovědí respondentů, kteří v nějakém souboru působili, činnost souboru zaplňuje několik dní v týdnu, včetně víkendu. V případě, že se těchto aktivit neúčastní celá rodina, trpí tím i ostatní členové rodiny. I to byl důvod, proč tuto zájmovou činnost ukončili někteří z respondentů. Můj výzkum ale poukazuje na zvýšený zájem o kulturní akce. Propagace na různých internetových portálech, reklamy v televizi či rozhlasu zvýšily zájem lidí o kulturní akce v Mikulově a okolí. K tomu přispěl i rozvoj vinařské turistiky v regionu. Stalo se tak, že na výstavách vín či hodech, které byly doménou místních, či jejich rodinných příslušníků sedí spolu u stolu obyvatelé obce a turisté z Čech. Je tedy zjevné, že folklór na Jižní Moravě a vše co k němu patří je stále atraktivní a stojí za to jej udržovat a prezentovat.

Vyhodnocení výzkumných problémů

Otázky byly zvoleny tak, aby poskytovaly celkový postoj tázaných k vlivu folklóru na socializaci jedince. Dále pak měli prokázat povědomí jedinců o tradicích a o jejich významu pro kulturu naší společnosti.

VP1 - Jednotlivce seznamují s folklórem a tradicemi rodiče.

K vyhodnocení této hypotézy směřovala zejména otázka č. 1, částečně pak otázka č. 2, č. 3 a č. 7. Z odpovědí je zřejmé, že k folklóru jsou jedinci vedeni rodiči.

VP1 – potvrzeno – verifikováno

VP2 - Zájem o folklór se projevuje pouze u jedinců, kteří se folklóru aktivně věnují nebo věnovali.

K vyhodnocení výzkumné otázky jsem vycházela z otázek č. 3 až 7. Převážně mladé ženy se nyní folklóru věnují pouze omezeně a to z časových důvodů. Nepotvrdilo se, že zájem o folklór se projevuje pouze u jedinců se zakořeněnými folklórními tradicemi v rodině. K folklóru přivedli jednotlivce rodiče z důvodu zaplnění volného času. Vliv mělo i lokální prostředí, v kterém jsou děti vychovávány. V kraji s bohatou folklórní tradicí je možnost zapojit se do vícera aktivit s folklórem spojených. Rovněž různé společenské akce směřují k tradičním folklórním oslavám. Zájem o folklór je tak probuzen i u jedinců, kteří se folklóru nikdy nevěnovali.

VP2 – nepotvrzeno – falzifikováno**VP3 - Lidé v kraji si uvědomují význam folklóru a snaží se tradice dodržovat.**

Místní lidé si uvědomují význam tradic, což vyplývá téměř ze všech položených otázek. Tradice se snaží dodržovat a vedou k tomu i děti.

VP3 – potvrzeno – verifikováno

Šetřením bylo zjištěno, že dva výzkumné problémy byly verifikovány a jeden falzifikován.

ZÁVĚR

V současné době dochází k převratnému rozvoji médií. Internet, televize, mobilní telefony aj. ovlivňují náš život a významným způsobem se podílejí na volnočasových aktivitách našich dětí a na výchovném procesu jako takovém. Sociální pedagogika jako vědní disciplína se zabývá každodenním životem jedince, rozebírá jeho životní situace, směřuje jej k optimálnímu vývoji. V širším pojetí se zabývá omezením rozporů mezi jedincem a společností a spojením jejich potřeb. Úkolem sociální pedagogiky je rovněž směřovat jedince k hodnotnému využívání volného času, učení se komunikaci a akceptaci globálních problémů společnosti, jako jsou problémy generační, multikulturní, ekologické aj. Sociální pedagogika řeší otázky usnadnění procesu socializace prostřednictvím výchovy, vzdělávání nebo kupříkladu řízením různých činností. Aktivity spojené s folklórem umožňují lidem lepší komunikaci. Jedinci, kteří se ve svém volnu věnují různým aktivitám, se lépe zařazují do společnosti. Volnočasové aktivity podporují formování osobnosti, rozvíjejí schopnosti lidí a mohou vést i k lepším studijním výsledkům. Pasivní jedinec naopak může inkriminovat ke konzumnímu způsobu života či k závadovému chování.

Folklór v nějaké podobě vždy byl a je významným prvkem kulturního a společenského života v našem mikroregionu a značnou měrou se podílí na volnočasových aktivitách jedince i rodin na Mikulovsku. Folklór jako součást kultury společnosti přispívá k výchově k hodnotám, k zájmu o přírodu a historii. Kultura jako výsledek lidské činnosti se přenáší z generace na generaci a je schopna přizpůsobit se. Přestože tradice a zvyky ztratili svou původní, rustikální podobu, chci ve své práci zdůraznit jejich funkci socializační. Na svět přicházíme jako biologičtí tvorové, kteří jsou formováni a postupně se z nich stávají kulturní bytosti. Socializací si osvojujeme široké kulturní bohatství, jedinec si v průběhu socializace vytváří hodnotový systém, osvojuje si společenské normy. Na procesu socializace se podílí mnoho institucí, které vedou k procesu osvojování si kultury. V našem případě jsou to folklórní soubory, různé spolky, sdružení, umělecká škola aj., které vedou k osvojování si kultury.

Ve své práci prezentuji některé z představitelů etnografie, kteří získávali dokumenty o tradicích v našem regionu. Etnografie zaznamenává zvyky, tradice a poznatky o vyspělosti národa. Práce etnografů je tedy pro sociální pedagogiku přínosná z hlediska zachování kulturního bohatství i z hlediska vzdělání a výchovy. Etnografové sledují různé

sociální skupiny a zjišťují jejich kulturní vědomosti. Z poznatků zprostředkovaných etnografy se lze poučit a posunout vyspělost národa o kus dál.

Mikulov je příkladem multikulturního města. V jeho dějinách najdeme zmínky o Chorvatech, židech i habánech. Prostřednictvím různých festivalů a folklórních akcí pořádaných na Mikulovsku je prezentována kultura různých etnik, které žily nebo doposud žijí v tomto městě a okolí. Různé spolky a soubory příznivě ovlivňují trávení volného času, vedou k osvětě a nezanedbatelná je jejich sociálně výchovná činnost. Tyto sdružení organizují různé programy a projekty, které umožní rodinám i jednotlivcům trávit volnočasové aktivity poznáním tradic našeho kraje a vychovávat je tak k úctě k našemu národnímu dědictví.

Hodnotu folklóru vidím nejen v kolektivní paměti udržované z generace na generaci, ale i v lidové tvořivosti, ve schopnostech jedinců, kteří rozeznají potřeby nové doby a dokáží pro svoji myšlenku nadchnout i ostatní. A právě v tomto rozvíjení tradic je záruka pokračování lidových tradic, které dávají životaschopnost i samotnému kraji a jsou významné pro začleňování jedinců do společnosti.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. BARAN, L., STAŇKOVÁ, J. *České a slovenské lidové kroje*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2003. ISBN 80-7181-916-6
2. BROUČEK, S., JEŘÁBEK, R. *Lidová kultura. Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska*. Praha: Akademie věd České republiky. Mladá fronta dnes, 2007. ISBN 978-90-204-1450-2
3. ČAČKA, O. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. Brno: Doplněk, 2000. ISBN 80-7239-060-0
4. ESTERKA, F., ONDRUŠ, V., *Dolní Bojanovice*. Dolní Bojanovice: Obecní úřad, 1996.
5. FROLEC, V., *Etnografická problematika studia venkovského města*. Strážnice: Ústav lidového umění, 1984.
6. FROLEC, V. *Obyčejová tradice jako „služba celku“*. Roztoky u Prahy: Středočeské muzeum, 1983.
7. GALUŠKA, Z. *Slovácko sa nesudí*. Praha: Mladá fronta, 1972.
8. GALUŠKA, Z. *Slovácko sa sudí*. Praha: Lidová demokracie, 1969.
9. GALUŠKA, Z. *Stařeček Pagáč vyprávějí*. Praha: Mladá fronta, 1977.
10. HOLÝ, I. *Úvod do sociologie*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005. ISBN 80-210-3855-1
11. JANČÁŘ, J. *Lidová kultura na Moravě*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 2000. ISBN 80-86156-31-1
12. JEŘÁBEK, R. *Proměny jihomoravské vesnice*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně, 1981.
13. KELLER, J. *Nejistota a důvěra, aneb, K čemu je modernitě dobrá tradice*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2009. ISBN 978-80-7419-002-5
14. KOTÍK, V., *Vzpomínka ke 135.výročí narození*. Kyjov: Klvaňovo gymnázium, 1992.
15. KRAUS, B., *Sociální aspekty výchovy*. Hradec Králové: Gaudeamus, 1998. ISBN 80-7041-841-9
16. KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V., LORENZOVA, J., *Člověk – prostředí – výchova*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2
17. KRAUS, B., *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3
18. KRUŽÍK, J., *Kroje na Podluží*. Břeclav: Okresní kulturní středisko, 1977.
19. LANGHAMMEROVÁ, J., *České lidové kroje*. Praha: Vydavatelství a nakladatelství PRÁCE, s.r.o., 1994. ISBN 80-208-0328-9
20. NOVÁKOVÁ, L. *Jihomoravští Charvátí objektivem Othmara Ruzicky*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2009. ISBN 978-80-7028-348-6
21. PAJER, J. *Záleský zpěvník*. Březůvky: ZD Mír Březůvky, 1990.
22. PAVLICOVÁ, M. *Zdenka Jelínková*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 1992.
23. RADVAN E., VAVŘÍK M. *Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách*. Brno: Institut mezioborových studií, 2009.

24. RAUSCHER, A. *Znovuobjevení rodiny*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1996. ISBN 80-85959-12-7
25. RAMPULA, V., ŠLANCAR, J., ZEMEK, M. *Břeclavsko*. Martin: Vydavatelstvo osveta, 1986.
26. ŠEBESTOVÁ, A. *Lidské dokumenty a jiné národopisné poznámky*. Brumovice: Carpediem, 2001. ISBN 80-86362-21-3
27. HOLÝ, I. *Úvod do sociologie*. Brno: Masarykova univerzita, 2005. ISBN 80-210-3855-1
28. VESELÁ, J. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006. ISBN 80-7194-864-0
29. VONDRUŠKOVÁ, A., *České zvyky a obyčeje*. Praha: Albatros nakladatelství, a.s., 2004. ISBN 80-00-01356-8
30. VRBKOVÁ, S. *Mikulov, město, ve kterém zpívají domy*. Mikulov: ARC Mikulov, s.r.o., 1998. ISBN 80-86172-08-2
31. VRBKOVÁ, S. *Chorvaté na Mikulovsku*. Mikulov: Regionální muzeum v Mikulově, 2007. ISBN 978-80-85088-23-6
32. VRBKOVÁ, S. *Sborník regionálního muzea v Mikulově*. Mikulov: Regionální muzeum v Mikulově, 2009. ISBN 978-80-85088-33-5
33. VÝROST, J. *Sociálno-psychologický výskum národnostných vzťahov: úvod do etnopsychológie*. Bratislava: Oravda, 1988.
34. ŽALUD, F. *Na každém šprochu*. Novosedly: Lukeš a spol., 2012.
35. *Rudolf Gajdoš 1908 – 1975, Katalog díla ve sbírce Regionálního muzea v Mikulově*. Mikulov: Regionální muzeum v Mikulově, 2008.
36. *Školní vzdělávací program pro základní umělecké vzdělání*, Mikulov: Základní umělecká škola, 2012.

Časopisy

37. *Břeclavský deník.cz* ze dne 10.8.2012, autor Petr Vlasák
38. *Březácký zpravodaj*, Obecní úřad Březí, 1/2013
39. *Magazín Jižní Moravy*, léto/2012
40. *Magazín Právo* ze dne 6. října 2012, autorka Věra Keilová
41. *Mikulovský zpravodaj*, Městský úřad Mikulov, 19, 21,22/2012 -1/2013
42. *Země světa*, 4/2004

Internetové zdroje

www.breziumikulova.cz

<http://www.capz.cz/adventni-koncerty-na-ct>

gajdy.cz

www.chasamikulov.cz

www.kampanila.com

<http://knihy.abz.cz/prodej/dejiny-udatneho-ceskeho-naroda>

<http://www.masaryk.info/slovanske-hradiste-mikulcice/>

<http://www.mikulov.cz/kultura-sport-a-volny-cas/kulturni-a-sportovni-spolky/>

<http://www.mikulov.cz/turistika/pamatky-a-prohlidkove-objekty/cirkevni-pamatky/krizova-cesta-na-svaty-kopecek/zachrana-kaplicek-na-svatem-kopecku-v-mikulove>

www.mikulov.cz

<http://www.moravstichorvati.cz/home/dejiny>

www.narodypodyji.cz

www.nspalava.cz

www.oldsava.cz

www.olsava.cz

www.pomoztedetem.cz

www.proglas.cz

www.rmm.cz

http://www.rmm.cz/regiom/2011/sebestova_zena.pdf

<http://www.rozhlas.cz/broIn/orchestr/www.tajemnepovesti.cz>

www.trikralovasbirka.cz

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

DDP Dost dobrá parta.

SPOZ Sbor pro občanské záležitosti.

NS Národopisný soubor.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1 Hodový průvod v Březi

Obrázek č. 2 Hody v Březí

Obrázek č. 3 Upravený dětský kyjovský kroj

Obrázek č. 4 Práce žáka ZUŠ Mikulov

Obrázek č. 5 Fašank v Březi

Obrázek č. 6 Fašank v Březi

Obrázek č. 7 Plakát

DDP s.r.n.
uvádí

FAŠANK BŘEZÍ

CO SE BUDE DÍT:

- 9:00 hod fašanková obchůzka po dědině
(zahájení před obecní hospodou)
- 15:00 hod dětský karneval v sále OÚ, hry pro děti
- 20:00 hod **FAŠANKOVÁ ZÁBAVA V SÁLE OÚ**

NEUVĚŘITELNÁ TOMBOLA:

1. cena zahraniční zájezd dle vlastního výběru
2. cena: víkendový pobyt pro dva do TROPICAL ISLANDS
3. cena: relaxační pobyt v termálních lázních

CENY PRO NEJLEPŠÍ MASKY

1. cena: poukaz na Bowling Mikulov
2. cena: sud piva
3. cena: 5kg klobásů

FAŠANKOVÉ CENY VE DVOU BARECH !!!

KAPELA ROCKASS + DJ's M&J

Sobota

16. února 2013

Přijďte se pobavit, napít do sytosti, a k tomu ještě vyhrát skvělé ceny.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P1 Otázky k rozhovoru

Příloha P2 Rozhovor

Příloha P3 Přehled kulturních akcí v Březí

Příloha P4 Hop, hej koleda

PŘÍLOHA P 1: OTÁZKY K ROZHOVORU

1. Kdo tě vedl k folklóru?
2. Jaké svátky jste doma slavili (slavíte), jaké tradice jste dodržovali (dodržujete), které máš nejraději a proč?
3. Jak jste s rodiči trávili volný čas, jak jej trávíš nyní?
4. Navštěvuješ nějakou volnočasovou (organizovanou) aktivitu, tvoje děti navštěvují?
5. Založil jsi nějaké sdružení, spolek? Proč? Oslovil jsi někoho ke spolupráci?
6. Jak často se setkáváte? Kdo organizuje, svolává schůzky, platí, podporuje činnost souboru, spolku? Jaké akce organizujete?
7. Vedeš, budeš vést k folklóru svoji rodinu, děti a jakým způsobem?
8. Jak vnímáš současný zájem o folklór a je vůbec nějaký zájem, co podle tebe lidi zajímá?

PŘÍLOHA P 2: ROZHOVOR

Kratochvílová Marie, 62 let, vdaná, má dospělou dceru, vnučku a pravnučku. Nyní je v důchodu, dříve pracovala v zemědělství, potom obchod s galanterií. Bydlí v Březí. Zájmy: šití krojů (nyní výjimečně, pro děti, vnoučata, známé), vede kroužek keramiky pro děti, pro dospělé pletení z pediku, kurzy pačvorku, aktivní členka Sboru pro občanské záležitosti (dále jen SPOZ).

1. Tradice se v rodině udržovali, co si pamatuje. Rodiče ji k folklóru vedli, např. hody se v její rodině chodili od války, kdy byly v Březí znovuobnoveny.
2. Doma slavili vánoční svátky, resp. celý advent, Velikonoce, hody, fašank, svatého Mikuláše. Nejvíce se jí líbí období adventu a svátky jara, kdy je rodina pospolu. Jako mladší spoluorganizovala fašank a hody. I v současnosti těmto tradicím věnuje s manželem, dcerou a vnučkou hodně času.
3. Volný čas věnuje rodině, dětem, vnoučatům. Pro své děti s ostatními kamarádkami založili sdružení, kdy rodiny absolvují společné výlety do okolí, za kulturou a do přírody. Trávily spolu dovolené. I teď se věnuje tradicím, např. pořádají pálení čarodějnic, fašank aj. V této tradici teď pokračuje její dcera a vnučka společně s ostatními dětmi členů.
4. Pořádá a účastní se aktivit v obci, spolu se členy SPOZ. Manžel, dcera a vnučka se také účastní a pomáhají.
5. Spoluzaložila SPOZ, podílela se na založení různých zájmových kroužků pro děti i dospělé. Znovuobnovila SPOZ, který podporuje začlenění seniorů do dění v obci a rozvoj sousedských vztahů v obci. Dále se věnuje práci s dětmi i dospělými, kterým prostřednictvím různých zájmových kroužků předává svoje zkušenosti a dovednosti.
6. Spolupracuje s kamarádkami i s obecním úřadem. Akce jsou organizovány většinou na popud obce, či jednotlivců, většinou ze SPOZ. Tato činnost je finančně podporována obcí, dále pak sponzory zejména z řad občanů a podnikatelů z obce. SPOZ se setkává většinou před plánovanou akcí. Organizují akce spojené s adventem, výstavu vín, mikulášskou besídku pro děti, setkání pro seniory aj.

7. Vždy vedla dceru k zájmu o folklór. Nyní se aktivně podílí na pořádání akcí zejména dospělá vnučka, která se rovněž učí šít kroj.

8. Zájem o folklór je zejména v rodinách, kde si tradice předávají. Zde je obvyklé účastnit se různých folklórních akcí např. chození o hodech. V těchto rodinách se dědí kroj, děti se učí hodnotám spojených s folklórem a účast na obyčejových slavnostech berou jako automatickou. Záleží na rodičích, jak děti podporují, informují, zda mají zájem např. o volnočasové aktivity dětí (např. se zajímají o výsledky práce v keramickém kroužku). Lidé mají obecně méně času, více stresu starostí, ale na vesnici se těší na hody a jiné slavnosti a užívají si to.

PŘÍLOHA Č. 3: PŘEHLED KULTURNÍCH AKCÍ V BŘEZÍ

KULTURNÍ AKCE V BŘEZÍ r. 2013

- 16. 2. Fašank DDP vesnice a sál OÚ
- 10. 3. Hodnocení vzorků vína,
- 16.–17. 3. Místní výstava vína
- 22.–23. 3. Retro výstava
- 13. –14. 4. Festival otevřených sklepů
- 30. 4. Pálení čarodějnic
- 12. 5. Svátek matek
- 15. 6. Stavění hodové máje- chasa
- 22. –23. 6. Jánské hody chasa
- 22. –23. 6. Festival otevřených sklepů
- 5. 7. Fotbalový turnaj uliček
- 13. 7. Setkání pěveckých sborů
- 27. 7. Červencová noc
- 24. 8. Pohádkový les
- 11. 10. Diskotéka
- 19. 10. Setkání seniorů
- 26. 10. Drakiáda
- 9. 11. Martinská ochutnávka vína
- 16. 11. Babské hody
- 1. 12. Vánoční jarmark a rozsvícení vánočního stromu
- 7. 12. Mikulášský rej
- 23. 12. Koledování u vánočního stromu

PŘÍLOHA Č. 4: HOP HEJ KOLEDA

HOP HEJ KOLEDA z repertoáru pěveckého sdružení 5TET

Autor: Zdeněk Šebesta

*Ked' Vánoce přicházajů hop hej
Ve sklepě se scházajů hop hej
Scházajů sa chlapci mladí hop hej
Co 5-tet jim říkajů hop hej*

Refrén:

*Idů dědinů zpívajů
Slavnů novinu zvěstujů
Že sa nám zrodil ve chlévě
Nahý Kristus pán na seně*

*S podvečerem Březí náves hop hej
Ožívá jak nikdy v roce hop hej
Chlapci mladí koledujů hop hej
Ludé z Březí poslůchajů hop hej*

*Pod stromečkem na Vánoce hop hej
Chasa chlapců koleduje hop hej
Zpívajů všem o Vánocích hop hej
Dobrů vůlu nadělují hop hej*

*Ked' hodiny přibívajů hop hej
Ludé zvolna odcházajů hop hej
Chlapci domů nespěchajů hop hej
K starostovi zavítajů hop hej (NA VLAŠÁČEK)*

*Pozdě v noci po dědině hop hej
Koledy už doznívajů hop hej
Popřejů si šťastné svátky hop hej
Vracajů sa domů zpátky hop hej*